

# De memorieboeken van Jan, Judocus en Jan Baptist De Vis, molenaars te Meldert

Edmond Schoon en Ben Vermoesen

6  
est van de eerste  
nat te. maekken  
et diens. kopsyck.  
in 3 en 4 andvallen.  
at verstaegen eer  
te. giet maer meir  
Sijnen daer mede.  
s oock. goet maer  
te melcke versche  
doet dan daer in  
or sonen stuyter  
traidpersoon  
als de korseu  
t iijft drinckere  
in Contruierene  
noch 2 en 3  
selken tydt

177  
Ick Judocus de Vis en Anna Maria  
vanden Houite hebben het H. Sacrament  
van het Houwelijck ontfangen op  
29 Januarij 1777  
Joannes bapt. de vis is geboren den 1 yber 1777  
Peter, Joannes bapt. vanden Houite  
Meter, Catharina van Himmerseel  
Gullis de vis is geboren den 27 yber 1780  
Peter, Gullis vanden Houite  
Meter, Maria de Coster ~~van~~ desien Selven  
is overleden den 14 februarij 1784  
bidt voor de Ziele  
jacobus de vis overleden den  
jacuelina de vis overleden den  
judocus de vis sone ferdinant overleden den 20 januy 1791

<https://doi.org/10.6084/m9.figshare.25287907>

Het LAND van AALST  
EXTRA - 5





De memorieboeken van Jan, Judocus en Jan Baptist De Vis, molenaars te Meldert

Edmond Schoon

Ben Vermoesen

*Het Land van Aalst EXTRA 5*

2024

## Inhoudsopgave

<i>De memorieboeken van Jan, Judocus en Jan Baptist De Vis, molenaars te Meldert</i> .....	4
<i>Inleiding</i> .....	4
<i>De watermolen te Meldert</i> .....	7
<i>De familie De Vis te Meldert</i> .....	8
<i>Jan</i> .....	10
<i>Ruzie over de prijs van de molen</i> .....	13
<i>De molenaar</i> .....	15
<i>Personeel</i> .....	19
<i>Een welstellend burger</i> .....	21
<i>Aantekeningen</i> .....	25
<i>Een succesvolle molenaar</i> .....	26
<i>Judocus, bouwheer van de staakmolen</i> .....	27
<i>Een nieuwe molen</i> .....	28
<i>Een nieuw pachtcontract voor de watermolen</i> .....	32
<i>De verkoop van de molen</i> .....	33
<i>De bankier</i> .....	34
<i>Verpachtingen</i> .....	37
<i>De bedesetter</i> .....	38
<i>Aantekeningen</i> .....	41
<i>Toenemende welvaart</i> .....	43
<i>Jan Baptist een schatrijke molenaar</i> .....	45
<i>Aankoop van onroerende goederen</i> .....	47
<i>Andere aankopen</i> .....	49
<i>De Nieuwe molen te Hekelgem</i> .....	50
<i>Verpachtingen</i> .....	51
<i>Leningen</i> .....	54
<i>Pater Passchalis</i> .....	56
<i>Aantekeningen</i> .....	57
<i>Erfenissen</i> .....	59
<i>Openbare verkoop van de inboedel</i> .....	65
<i>Overal molens De Vis</i> .....	65
<i>Recepten uit de huisapotheek van de familie De Vis</i> .....	67
<i>Remedies voor 't scatica (heupjicht)</i> .....	67
<i>Een goede remedie om te genezen het qaetsen</i> .....	68
<i>Een goede reemedie om te genezen de naerworm</i> .....	68
<i>Een remedie voor kraamvrouwen</i> .....	68
<i>Een remedie om te genezen het scherft schurft)</i> .....	69
<i>Een remedie voor de goede ogen</i> .....	69
<i>Remedies te genezen als iemand is verbrand</i> .....	69

<i>Remedie voor het kwaed zeer .....</i>	69
<i>Remedie voor de craasie .....</i>	70
<i>Remedie voor verkoudheijdt .....</i>	70
<i>Remedie voor den loop 't sij rooden loop oft andersints.....</i>	71
<i>Remedie voor den afganck.....</i>	71
<i>Remedies voor den hoest .....</i>	71
<i>Remedie voor 't colijck (kolieken).....</i>	72
<i>Remedie voor pap te maken dinstig op sweuragien .....</i>	72
<i>Remedie voor de ko(o)rsen.....</i>	72
<i>Een goede reemedede om zelf te maken .....</i>	72
<i>Remedie voor een peert dat hoest van strangeluijn oft steecksel van dempigheijdt heeft .....</i>	72
<i>Recept voor een peerd dat sieck is in het beginsel van de sickte magh gegeven worden voor alle voorvallen .....</i>	73
<i>Remedie van Pouls voor 't stringel van de peerden .....</i>	73
<i>Remedie voor 't swert van de terwe.....</i>	73
<i>Om schilder vernis te maken .....</i>	73
<i>Om sije causens ofte snitdoeken te wasschen al oft sij nieuw waeren .....</i>	74
<i>Besluit.....</i>	74
<i>Algemeen besluit.....</i>	75

## *Inleiding*

In december 2017 werd het beroep van molenaar toegevoegd aan de internationale lijst van immaterieel cultureel erfgoed van Unesco. Er zijn nog weinig beroepsmolenaars, maar des te meer vrijwilligers die zich toeleggen op het restaureren en opnieuw in gebruik nemen van water- en windmolens. Dat kadert in een herwaardering van het ambachtelijke zoals dat ook het geval is met het brouwen van bier. Her en der ontstaan er weer kleine familiale brouwerijen. Molens zijn gestolde geschiedenis van de agrarisch-ambachtelijke cultuur schreef Paul Bauters<sup>1</sup>. Die geschiedenis begon met de watermolens tijdens de Romeinse tijd en kende zo'n duizend jaar later een enorme expansie met de bouw van de windmolens. Voor de Franse Revolutie was een molenaar een pachter. Het molenrecht was eeuwenlang het privilege van de landsheer, de plaatselijke heren of een abdij. Voor hen waren de molens een bron van inkomsten.

Een molenaar moest een bekwaam ambachtsman zijn. Hij moest niet alleen het graan kunnen malen, ook kennis hebben van de graansoorten, van het hout en verstand hebben van molenstenen. Vooral het onderhoud van de stenen en het scherpen van de groeven in de maallaag eiste vakmanschap. Nagelaten dagboeken zijn dan ook interessante bronnen om meer te weten te komen over het leven van de molenaars.

Enkele jaren geleden organiseerde de heer Jozef Gravez in het Cultureel Centrum van de abdij Affligem een prachtige tentoonstelling over de familie van zijn vrouw Roza De Vis. Nadien bezochten zij samen nog regelmatig het Centrum. Uit die contacten bleek onze gezamenlijke interesse voor de streekgeschiedenis en in het bijzonder voor de familiegeschiedenis. Zo kwam het dat Jozef ons op een bepaalde dag twee memorieboeken van de molenaarsfamilie De Vis uit Meldert ter inzage gaf met de bedoeling de inhoud ervan te verduidelijken en met de toelating om er foto's van te nemen. Die memorieboeken bevatten een schat aan informatie die we in onderstaand artikel grotendeels hebben verwerkt samen met gegevens uit akten van het archief van de schepenbank van Asse en de parochieregisters. De twee boeken zijn eigenlijk

---

<sup>1</sup> P. BAUTERS, *Kracht van wind en water. Molens in Vlaanderen*, Leuven, Davidsfonds, 1989, 5.

twee ongelinieerde schriften in een harde bruine koft bekleedt met leder. De bladen zijn van geschept papier. Ze meten 20 x 16 x 4. Het eerste boek telt 257 blz. en het tweede 178, maar zowat ¼ van de bladen zijn blanco gebleven. In het eerste boek zijn alle bladen genummerd, in het tweede alleen de rechtse. De inhoud bestrijkt een periode van 1734 tot 1843 en is het werk van Jan, zijn zoon Judocus en diens zoon Jan Baptist die een mooi handschrift heeft, maar ook anderen maakten aantekeningen. De bedoeling was duidelijk: de familie noteerde alle financiële verrichtingen, belangrijke datums voor de familie zoals geboorten, huwelijken en overlijdens, opmerkelijke gebeurtenissen zoals de bouw van een windmolen en allerlei voorvallen en recepten voor de huisapotheek. Wij vermoeden dat met de komst van Francisca Van Immerseel uit Ossel, de tweede vrouw van Jan De Vis, het eerste memorieboek is begonnen.

Om een overzicht te bewaren in het grote aanbod van gegevens hebben wij een indeling gemaakt op naam van de drie molenaars. Het eerste deel met als titel "Jan" loopt van 1734 tot zijn dood op 27 augustus 1768, het tweede deel tot de dood van Judocus op 13 juli 1811 en het derde tot het overlijden van Jan Baptist op 11 juli 1843.

Over die memorieboeken schreef Henri Van Nieuwenborgh al een korte bijdrage in zijn geschiedenis van de familie De Vis<sup>2</sup> en Arnold Van de Perre stipte de inhoud ervan aan in een artikel in De Faluintjes<sup>3</sup>



*Memorieboeken: een schat aan informatie?*

---

<sup>2</sup> H. VAN NIEUWENBORGH, Familie De Vis. Notoire bloedverwanten en hun patrimonium doorheen Aalst en Affligem, Uigeverij Flying Pencil, 2016, 36 – 38.

<sup>3</sup> ARNOLD VAN DE PERRE, Van het Hof te Moortere te Meldert tot het Waterkasteel in Moorsel en terug via de Watermolen en Maaldershof in Meldert, in: Jaarboek3 De Faluintjes, 2019, 309.

Memorieboeken zijn eerder zeldzaam en vertonen onderling grote verschillen. Vandaar dat al snel de vraag rijst omtrent de representativiteit van de geboden informatie. Toch gebruikte Reinoud Vermoesen ze als bron, naast de staten van goed, in zijn proefschrift<sup>4</sup>. Ook Thijs Lambrecht toonde het intrinsieke belang van deze bronnen aan. Hij reconstueerde op basis van een memorieboek de leefwereld van één hereboer in een klein Vlaams dorp in de achttiende eeuw. Hij ontrafelde daarbij de relaties van pacht en arbeid en de samenhangende sociaal-culturele banden tussen de rijke boer en een groot deel van de dorpsgemeenschap<sup>5</sup>.

Voor Meldert kennen we nog het gedeeltelijk bewaard gebleven memorieboek van Peter Van den Wijngaert en dat van Pieter Van de Maele<sup>6</sup>. Peter begon zijn met zijn aantekeningen na een inbraak in zijn huis en Pieter noteerde van 1827 tot 1837 zijn bedrijfsactiviteiten en de familiale gebeurtenissen. Bijzonder interessant zijn zijn aantekeningen als vlashandelaar: zijn aankopen in Letland en de verkopen aan boeren en anderen. Vlas was toen belangrijk in het huishouden en als veevoeder.

Merkwaardig zijn ook de memorieboeken van de familie Van de Putte uit Essene. Het is een familie van molenaars die van 1645 tot 1911 er de grote watermolen van de abdij uitbaatten. Peter, Philip, Jan Baptist en Eugeen Gustaaf noteerden daarin ter memorie belangrijke gebeurtenissen uit hun leven: hun huwelijk, de geboorte van hun kinderen, overlijdens, maar ook aan- en verkopen, leningen en zo meer. Het eerste memorieboek meet 20 op 16 cm en telt 71 beschreven bladzijden. Het bevat de kwitanties van hoofdzakelijk pachtbetalingen. Het tweede boek is het interessantste. Het meet 15 op 9,5 cm en telt 33 beschreven bladzijden. Er zijn grote gelijkenissen met de memorieboeken van de familie De Vis. De opvallendste overeenkomst is wel dezelfde toenemende welvaart, maar de Van de Puttes noteerden de familiegebeurtenissen uitgebreider dan Jan, Judocus en Jan Baptist De Vis.

---

<sup>4</sup> R. VERMOESEN, Markttoegang en “commerciële” netwerken van rurale huishoudens. De regio Aalst 1650 – 1800, Arcadia Press, 2011, p. 35.

<sup>5</sup> T. LAMBRECHT, een grote hoeve in een klein dorp: relaties van arbeid en pacht op het Vlaamse platteland tijdens de 18<sup>de</sup> eeuw. Zie ook: [https://www.lannoo.be/nl/producten/geschiedenis-algemeen/een-grote-hoeve-  
een-klien-dorp](https://www.lannoo.be/nl/producten/geschiedenis-algemeen/een-grote-hoeve-een-klien-dorp) en : [https://research.flw.ugent.be/en/projects/agriculture-wage-labour-and-household-  
economies-eighteenth-century-flanders-regional-and](https://research.flw.ugent.be/en/projects/agriculture-wage-labour-and-household-economies-eighteenth-century-flanders-regional-and)

<sup>6</sup> E. SCHOON & B. VERMOESEN, Het memorieboek van Pieter Van de Maele uit Meldert, in: De Faluintjes, 2017, 2, 201 – 213.



Ingelbert van Clafstert werd in 1094 monnik van de abdij Affligem. Het Exordium, de eerste kroniek van de abdij Affligem, vermeldt hoe hij met een ezel graan naar de molen bracht<sup>7</sup>. Dank zij zijn nederige arbeid weten we dat de molen omstreeks 1100 werd opgericht. In het begin waren knechten van de abdij de molenaars, maar in 1317 was hij al verhuurd. De pachter moest het graan malen voor de abdij en de molen op zijn kosten onderhouden, de abdij leverde wel het hout. De beek die de molen van het nodige water voorzag, de Molenbeek die te Aalst in de Dender uitmondt, liep oorspronkelijk in het midden van het terrein waar nu de vijver is. Door een dam te werpen dwars door het moeras ontstond de vijver als waterreservoir voor de molen. De eerste vermelding ervan dateert van 1659 toen een nieuw molenhuis werd gebouwd. In 1667 staken de Fransen de molen in brand. Een steen in een zijmuur geeft aan dat hij in 1688 was hersteld<sup>8</sup>. Peter De Vis was toen de molenaar.

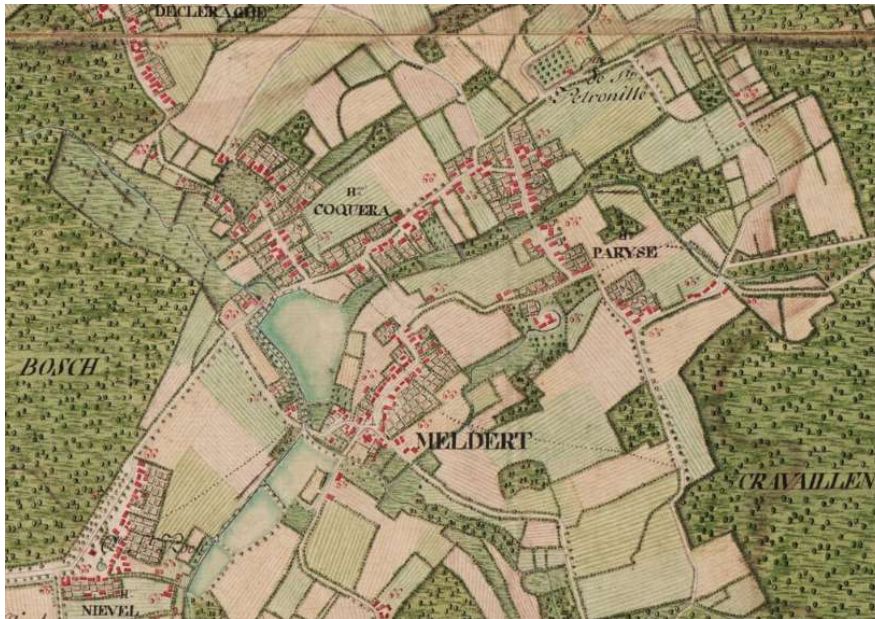
Het oudste nog bestaande gebouw dateert van 1688. Vanaf de 17<sup>de</sup> eeuw tot 1922 vinden we de familie De Vis als molenaars. In 1797 waren molen en woonhuis nog opgetrokken uit hout en bedekt met stro. Na de nationalisatie verkocht de Franse overheid de molen op 17 februari 1804 aan Philippe Van Hecke uit Gent. In de loop van de volgende decennia kende de molen meerdere eigenaars.

In 1921 – 1922 werd de Nedermolen gedeeltelijk afgebroken en verdween er elke activiteit. Als watermolen kon hij de concurrentie met de mechanische molens niet aan. Maar hij verrees als herberg “De Mooie Molen” in 1937. Tot de jaren vijftig was De Mooie Molen dé ontspanningsplaats van de streek vooral door de vijver. Men kon er zwemmen en varen. Geleidelijk aan echter verloor ook de vijver zijn aantrekkingskracht en vanaf 1994 geraakten molen en vijver in verval. En toch kwam er weer een nieuwe bloeiperiode. De Mooie Molen werd verbouwd tot een prachtig restaurant en aan de vijver zijn er altijd vissers te vinden die in De Goudkarper een hapje en een drankje vinden.

---

7 W. VERLEYEN, Meldert, Genootschap voor Aalsterse Geschiedenis, 1980, 122.

8 IBIDEM, 122.



*De molenvijver op Ferraris. Van die grote vijver van 7 ha 37 a 70 ca blijft nog minder dan de helft over.*

### ***De familie De Vis te Meldert***

Jan, Judocus en Jan Baptist De Vis waren molenaars op de Nedermolen te Meldert. De oudste gekende De Vis is Arnoldus die met Catharina Jeuman was getrouwd. Hun zoon Peter (Petrus), molenaar, gedoopt te Meldert op 8 januari 1648, trouwde met Maria de Ridder. Hij overleed op 15 december 1720 en zijn vrouw op 2 juli 1715. Hun kinderen waren:

- 1 Joannes (Jan), zie verder
- 2 Judocus, ° Meldert op 26 juni 1701
- 3 Wilhelmus, ° Meldert op 31 augustus 1703
- 4 Joanna Maria, ° Meldert op 12 april 1706

In een tekst van 27 maart 1721 worden nog de volgende kinderen vermeld die niet in de Meldertse doopregisters te vinden zijn:

Catharina x Hendrick De Witte

Jacquelina. Tussen de eerste blz. van mermorieboek 1 vonden we een los blaadje met de mededeling:

Ontfaen van Gande vides de somme  
van seven guldens en thien stuijvers  
ende dat over de gandegiffte van  
sijn suster Jaekeliene De Vies  
over vijf maenden van haere  
mondcosten december tot prima  
meij 1724 Actum den 15<sup>de</sup> 8bre  
Michiel Muijlaert 1724

*Ontfaen van Jan De Vies de somme van seven guldens en thien stuijvers ende dat over de houdenisse van sijn suster Jaekeliene De Vies over vijf maenden van haere mondcosten december tot prima meij 1724. Actum den 15<sup>de</sup> 8bre. Michiel Muijlaert 1724.*

Anna,

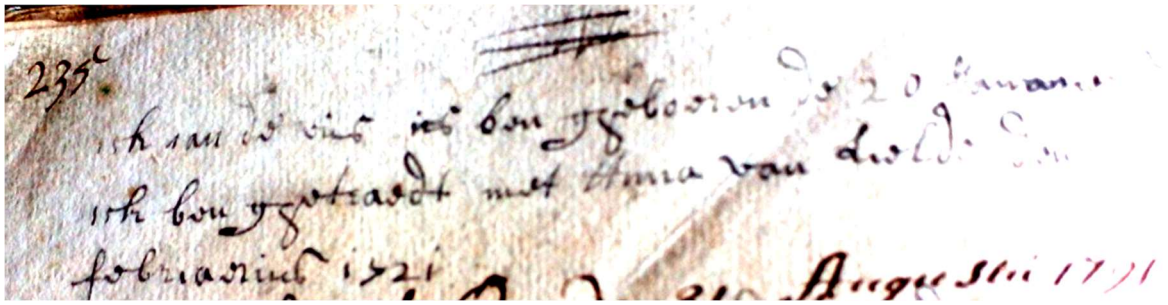
Margarita x Jan De Groot

Elisabeth x Judocus Van der Kelen

Ter verduidelijking van onderstaande bijdrage over de familie De Vis<sup>9</sup> schetsen we de gezinssamenstelling van Jan, zijn zoon Judocus en zijn kleinzoon Jan Baptist, de verantwoordelijken voor de memorieboeken.

---

<sup>9</sup> Zie ook E. SCHOON & B. VERMOESEN, Molenaar Jan De Vis (1699 – 1768), Judocus De Vis, bouwheer van de staakmolen, Jan Baptist De Vis (1778 – 1843), een schatrijke molenaar, in: *De Faluintjes* 2017, nr. 3, De erfenis van Peter De Vis uit Meldert (1720), in: *De Faluintjes*, Jaarboek 3, 2019, 258 \_ 269; W. VERLEYEN, *Meldert*, 122.



Ick Jan de vis ick ben gebooren den 20 Januari 1699. Ick ben getraadt met Anna van Lierde den 20 februari 1721

Jan (Johannes) werd te Meldert geboren op 19 januari 1699 als oudste van de negen kinderen van Peter en Maria De Ridder. Hij overleed aldaar op 27 augustus 1768. Hij trouwde een eerste maal te Moorsel met Anna Van Lierde op 22 februari 1721. Zij was de dochter van Jacobus, molenaar op de watermolen te Moorsel, en Josyne D' Hooge. Anna overleed te Meldert op 10 maart 1731. Zij hadden zes kinderen:

1 Jacobus, ° Meldert op 19 december 1721, peter Jacobus Van Lierde, meter Margareta De Vis, + te Essene op 31 augustus 1791. Hij trouwde met Adriaene De Boitselier op 23 september 1762.

2 Josina, ° Meldert op 29 juli 1723, peter Judocus De Vis, meter Josina Doegh, +18 juni 1774.

3 Ferdinandus, ° Meldert op 11 mei 1725, peter Cornelius Van Lierde, meter Catharina De Vis, +1 juni 1744, huwelijk op 1 juni 1747 met Anna Catharina Robijns. Hij hertrouwde met Peeternelle Heyman op 4 april 1761. In memorieboek 1 noteerde Jan:

*Notitie ghehouden voor Ferdinandis De Vis van het geene wij hebben ghegeven.*

*Ten eersten ghegeven voor sijn houwelijck ..... de somme van hondert guldens.*

*Item noch ghegeven 22 juli 1748 de somme van twee hondert guldens.*

*Item noch ghegeven aen sijne rente de somme van twee hondert ende twintigh guldens.*

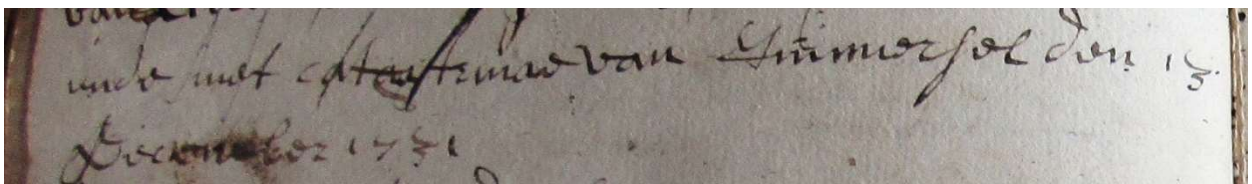
*Dit is alles qijtgescholden voor ieder*

4 Elisabeth, ° Meldert op 31 maart 1727, peter is Jan Van Lierde, meter Elisabeth De Vis, + te Meldert op 24 februari 1745.

5 Jacoba, (Jacqueline) ° Meldert op 23 februari 1729, peter Joos Van Lierde, meter Jacqueline De Vis, x met Peeter Van de Perre op 6 oktober 1760.

6 Anna Maria, ° Meldert op 11 februari 1731, peter Hiëronymus Pieters, meter Anna Segers, + te Meldert op 29 april 1749.

Na de dood van Anna Van Lierde op 10 maart 1731 hertrouwde Jan op 13 december 1731 met Catharina Van Immerseel, geboren op de molen te Ossel-Brussegem, op 30 oktober 1711. Zij was de dochter van Petrus en Catharina Francisca Van de Perre. Catharina overleed te Meldert op 7 april 1780.



*Ende met Cataarina Immerseel den 13 December 1731*

Zij hadden nog vier kinderen:

7 Maria, ° Meldert op 23 maart 1733, peter Peeter Van Immerseel, meter Maria Van Lierde, + te Meldert op 3 november 1735.

8 Joannes Baptista, ° Meldert op 31 mei 1734, peter Jan De Molder, meter Catharina Van de Perre, + 10 november 1735

9 Catharina, °10 augustus 1736, peter Gillis Van Roeye, meter Catharina Van Immerseel.

10 Peeter, °21 januari 1739, peter Peeter Van Immerseel, meter Joanna Maria Van Roeye, + te Meldert op 19 februari 1742

11 Anna Maria, ° Meldert op 6 juni 1741, peter Peeter Dobbeler, meter Anna Maria Van Immerseel, + op 3 maart 1742

12 Judocus, zie verder

13 Petrus, ° Meldert op 16 februari 1746, peter Peeter Van Immerseel, meter Françoise Van Immerseel, x te Meldert op 3 juli 1776 met Maria De Coster, ° te Meldert op 16 januari 1747, dochter van Adrianus en Joanna Maria Beeckman.

Als opvolger van zijn vader Petrus op de watermolen te Meldert ondertekende Jan op 9 februari 1720 een nieuw pachtcontract met de abdij Affligem. De pacht behelsde de molen met 11

dagwand land en weiden<sup>10</sup> voor een termijn van 9 jaar, met een optie van opzeg de eerste drie jaar. De pachtsom bedroeg 300 gulden, een bedrag dat hij moest betalen in handen van de rentmeester van de abdij. Beden, settingen, contributies, logementen, 20<sup>ste</sup> penningen en eventueel andere lasten waren in die som niet inbegrepen.

Het contract vermeldde enkele condities waaraan de pachter zich moest houden:

1 Kosten aan de molenstenen en aan al het dragende werk van de molen zijn ten laste van de pachter.

2 De kosten die zijn vader Petrus, als voorgaande pachter, gemaakt heeft voor het nieuwe housmolenken (= hoosmolen of hoesmolen) moet hij vergoeden.

3 Jan is verplicht het huis, de schuur, de stallen, de molen van *plecken, recken, decken* te onderhouden, het bewerkte land te bemesten, de wegen te herstellen en de grachten te ruimen.

4 Als de burens schade lijden van het water, moet hij op zijn kosten de schade herstellen.

5 De abdij heeft als eigenaar 5 dagen de tijd om na het vissen de vijver te zuiveren.

6 De huurder verbindt er zich toe om aan de vermelde voorwaarden stipt te voldoen. Daartoe stelt hij zijn persoon en zijn goederen, huidige en toekomstige, garant.

Het contract was ondertekend, bij ordonnantie van de aartsbisschop Thomas d' Alsace de Bossu<sup>11</sup>, tevens ook abt van Affligem, enerzijds door P.A. Van Vecht en F.H. De Wolff<sup>12</sup>, syndicus en anderzijds Jan De Vis.

De vader Petrus (Peeter) was al een bemiddelde molenaar. Dat kunnen we opmaken uit de rekening die in het sterfhuis is opgemaakt op 1 februari 1724<sup>13</sup>. De verkochte meubelen brachten 550 gulden 7 stuivers en twee oorden op. Er was een behoorlijke bedrag in het huis, nl. 660 gulden en 14 stuivers. Van drie boeren werd landpacht ontvangen en zestien gezinnen betaalden intrest op een lening. De erfenis werd verdeeld onder de zeven kinderen, waaronder Jan.

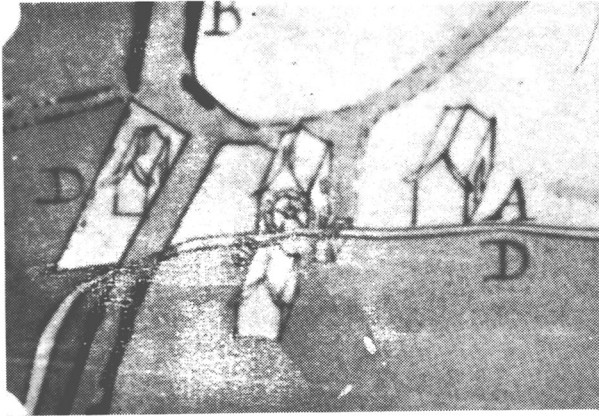
---

<sup>10</sup> Jan De Vis huurde van de van de abdij Affligem een watermolen in steen, land, hopveld en weide, 2 bunder 2 dagwanden 80 roeden. B. VERMOESEN, Meldert anno 1727, *De Faluintjes* jg. 21, nr. 4, blz. 471 e.v.

<sup>11</sup> Thomas d' Alsace de Bossu, 9de aartsbisschop van Mechelen en 35ste abt van Affligem. Geboren op 13 november 1679 en overleden op 5 januari 1759.

<sup>12</sup> H. De Wolf was syndicus van de abdij, geboren te Tilburg op 20 mei 1677 en overleden te Affligem op 6 februari 1750. Hij was achtereenvolgens catecheet, graanmeester, bibliothecaris en vanaf 1717 syndicus.

<sup>13</sup> R.A. Leuven, Rekeninghe ten Sterhuijze, Schepenbank Asse.



*De Neermolen in J. De Deken,  
Kaartboek Meldert, 1727*

Jan noteerde wat er toebehoorde aan de molen:

*Memore van het geene aen ..... toe behoort aen het huijs van den moelen.*

*Ten eersten het waeghenhuijs.*

*Ten tweeden de ghelaesen vijnsters in de raemen.*

*Ten derden het caemerken voor de mijsens op den voorvloer.*

*Ten vierden den trap op den vloer om op den solder te gaen.*

*Ten vijfden de helf(t) van de ghelaesen in de .....*

*Ten sesden de hove van in den hof.*

*Ten sevende het waghthuijs in den hof.*

*3 juni 1739 is in den grooten moelen ghesteken een nuwe ..... ende een nieuwe buitenwiel.*

### ***Ruzie over de prijs van de molen***

---

*Memorie van den nieuwe molen.*

*Den nieuwe molen is ghemaect 28 juni 1720.*

*Den welcken moet aengenomen worden van den aencomende muelder.*

Alvorens Jan De Vis als nieuwe molenaar aan de slag kon, hadden de andere erfgenamen van Peter, twaalf dagen na zijn dood, op 27 december 1720, de herstellingskosten die zijn vader aan de molen had gedaan, laten schatten door twee molenbouwers, namelijk Jan Geckeer en Arnaut Bogaerts. Die erfgenamen waren Catharina en haar man Henricus De Witte, Judocus, Jacqueline, Anna en Margarita getrouwd met Jan De Groot en Elisabeth met haar man Judocus

Van Der Kelen. Dat was gebeurd met toestemming van de abdijs. Het ging immers om een groot bedrag. De taxatie geeft interessante informatie over de watermolen:

- het buitenwiel met armen, bouten, en *osen* met toebehoorten werd getaxeerd op 36 - 0 - 0.
- de as met twee tappen, twee banden en toebehoorten op 32 - 0 - 0.
- het kamwiel met de kammen en bouten en toebehoorten op 33 - 0 - 0.
- het spilgeloop met spillen, slecken, bouten en toebehoorten op 12 - 0 - 0.
- het staakijzer als rijnpaane en spoer met toebehoorten op 24 - 0 - 0.
- de lopende steen met dikte van 14 1/4 duim à 13 gulden de duim op 187 - 5 - 0.
- de liggende met dikte van 12 ¼ duim à 13 gulden de duim op 172 - 5 - 0.
- het rinckhoudt met sijn blocken en toebehoorten op 3 - 0 - 0.
- de steenkuip en graanijzer, tremel en trenghel met toebehoorten op 6 - 0 - 0.
- de meelbak met toebehoorten, de meellichtboom, leghout op 3 - 10 - 0.
- de scheerplanken met de pasbrug met toebehoorten op 7 - 10 - 0.
- de wintelas waarop de steenreep loopt met toebehoorten op 0 - 15 - 0.
- de steenbak en de trap, steenplanken met toebehoorten op 15 - 0 - 0.
- de twee pulmen van buiten en van binnen met hun toebehoorten op 4 - 5 - 0.
- het metselwerk van de nieuwe molen met de fundamenteen en pijlen op 77 - 10 - 0.
- het timmerwerk of het kot van de molen op 33 - 0 - 0.
- de watergoot met toebehoorten op 5 - 0 - 0.

Samen 652 - 10 - 0.

Ondertekend door H. Witte als voogd, Jan De Ridder als bijstaande voogd, Jan De Vis als aankomende molenaar, Jan Geckeer en Aernaut Boogaerts.

Maar Jan De Vis talmde met de betaling aan de andere erfgenamen van hun deel van het taxatiebedrag. Wellicht wilde hij wachten tot hij over zijn deel van de erfenis beschikte. Op 27 maart 1721 lieten Catharina met haar man Hendrick De Witte, Judocus, Jacqueline, Anna, bijgestaan door hun voogd Hendrick De Witte, Margarita met haar man Jan De Groot en Elisabeth Judocus Van der Kelen een persiteringhe loco replicque<sup>14</sup> opstellen door Ignatius Wijns. In die tekst wezen ze er op dat hun vader, met consent van de abdijs, de herstellingswerken aan de molen had bekostigd. Hun broer Jan, als de nieuwe pachter, genoot

---

14 R.A. Leuven, schepenbank van Asse



dagelijks van die gedane werken. Zij voegden nog een aantal argumenten toe om hun eis tot betaling kracht bij te zetten:

- Het huurcontract bepaalde dat Jan die kosten moet vergoeden.
- Als hij de pacht opzegt, zal de dan geschatte waarde van de molen hem toekomen.
- Hij zal dan ook de kosten voor het hoesmoleken die hun vader had gedaan, kunnen recupereren.
- Jan had zich al akkoord verklaard om de overeengekomen som te betalen.
- Dat Jan nu stelt dat hij het voorgeschreven bedrag zal betalen zodra de tegenpartij hem een behoorlijk consent getekend door de eerwaarde heren van Affligem overhandigt waarin de abdijs hem de verzekering geeft dat hij, bij zijn opzeg, het bedrag van de taxatie van 27 december 1720 terugkrijgt, vinden de andere erfgenamen belachelijk *maer oock dom ende vuijtsporich*, want alle roerende werken van de molen verslijten door het dagelijks gebruik en het houtwerk kan rotten zodat de waarde van jaar tot jaar vermindert.
- Het huurcontract voorziet een nieuwe taxatie op het einde van de afgesproken termijn.
- Zij wijzen er tenslotte nog op dat zij bij het afsluiten van het pachtcontract niet waren betrokken.

Blijkbaar kwam het uiteindelijk toch tot een overeenkomst. Jan De Vis sloot nog op 6 augustus 1721 een akkoord met de Affligemse syndicus Hiëronymus De Wolff ten overstaan van notaris C. Seijniers in verband met de akkers en weiden waarvan hij de pacht had opgezegd. Had hij zoveel werk op de molen dat hij de boerderij er niet meer kon bijnemen? De overeenkomst<sup>15</sup> hield in dat hij de achterstallige pachten van weiden en akkers tot 1720 niet meer moest betalen, wel de pacht en de settingen voor 1721. De granen en vruchten kon hij nog oogsten en *in eene meijte op synen messinck stellen*. De nieuwe pachters mochten op hun kosten die komen weghalen. De syndicus zou dan aan Jan alle penningen die hij aan de rentmeester van de abdijs betaalde, teruggeven.

---

## **De molenaar**

---

Als molenaar had Jan de molen goed te onderhouden. Op 3 november 1735 kocht hij voor 300 gulden 2 molenstenen en al op 20 september 1754 liet hij een nieuwe molensteen in de grote

---

<sup>15</sup> R.A. Leuven, schepenbank van Asse.

molen leggen voor een bedrag van 216 gulden 14 stuivers. Op 3 juni 1739 werd een nieuw buitenwiel voor de grote molen geplaatst en in augustus 1739 werkten metselaars gedurende enkele weken aan de buitenmuur van de molen:

*Den derden augustus 1739 hebben de mijtsers beginnen te breken aen den mier van buijten aen den moelen.*

*De mijssers die hebben de eerste ..... 8 daeghen ende de knaepen die hebben gewerckt 15 daeghen.*

*De mijssers 8 daeghen de tweede week, de cnaepen 12 daeghen de derde week.*

*De mijssers 12 daeghen.*

.

Van zijn maaldersactiviteiten vernemen we weinig. Wellicht zorgden de meeste boeren zelf voor het transport van hun te malen graankorrels met de kruiwagen, hondenkar of met paard en wagen. In de memorieboeken staan aantekeningen over de leveringen die de molenaars zelf deden. Tenzij anders vermeld gaat het om korenmeel. Meerdere leveringen aan dezelfde persoon hebben we opgeteld en geven daarvan alleen het totaal.

### **1732**

De smid is ten volle voldaan.

**1736.** Op 19 april: levering van 2 vaten aan Peeter Van Laecken voor 2 – 11 - 0

### **1738**

- aan Guillam Heereman 8 vaten voor 7 – 01 - 0

- aan Peeter Geurooms (Geeroms?) in 6 leveringen 11 ½ vaten voor 10 – 9 – 8. Voldaan op 1 december.

- 19 april 2 vaten aan Andries .... voor 2 – 0 - 0;

- op 2 mei hetzelfde aan Guillelmus De Vis;

- aan Jan De ? voor 0 – 13 – 0 .

- op 1 juni aan Jacobus Verdoodt ... voor 2 – 12 – 0.

- op 26 juni aan Franchies Buggenhout 1 vat voor 1 – 1 – 0.

- aan ..... De Witte 5 vaten voor 5 – 15 – 2 en 3 vaten voor 3 – 3 – 0.

- op 3 oktober aan Judocus Van Honsem 2 vaten voor 2 – 6 – 0.

### **1740**

- op 8 maart 2 vaten aan Andries De Coster voor 2 – 7 – 3.

- op 30 maart aan Peeternelle De Coocker voor 0 – 17 – 0; en op 31 maart voor 2 – 17 – 2.
- op 31 maart aan ..... Van Den Wijngaert 3 vaten voor 3 – 12 – 0.
- op 22 mei aan Jan Van inghem 3 – 17 – 3.
- op 26 mei aan Hendrick ..... voor 4 – 17 – 0.
- 8 vaten aan Peeter Gueroms voor 15 – 7 – 0. Een akkoord gemaakt met hem om mijn paarden te beslaan voor de som van vier gulden voor een jaar en besteld twee ploegijzers die tweeëndertig pond wegen.

#### **1741.**

- op 2 februari aan Peeter Van Den Steen 1 vat voor 1 – 4 – 0.

#### **1741.**

- 28 april aan Peeter Gueroms 1 vat tarwemeel voor 1 – 4 – 0 en 2 vaten korenmeel voor 2 – 2 – 0..
- op 6 mei aan Judocus Van Goethem voor 1 – 5 ½ - 0, voor 2 – 3 – 0.
- aan Guillam Hereman 3 vaten voor 2 – 14 – 0.
- gemalen voor Jan Baptist Hasselijns.
- aan Judocus Van Goethem 2 vaten voor 1 – 16 – 0.
- op 24 december aan Andries De Schrijver 1 vat voor 0 – 14 – 0.

#### **1742.**

- aan Guillam Heereman 15 vaten voor 11 – 0 – 0.
- op 10 februari aan de huisvrouw van ... 5 vaten voor 5 – 6 – 0.
- een voer koren naar de boomgaard voor 0 – 16 – 0.
- 3 vaten meel voor 1 – 7 – 0.
- op 14 november 3 vaten *swijnaert meel* voor 1 – 8 – 0.

De smid voldaan op 1 december 1741 van alles tot alles

#### **1743.**

- aan Peeter Heremaens 15 ½ vaten aan 8 – 4 – 2. Gerekend met Peeter Hereman op 12 mei 1744. Op 17 november heeft Geeraert Biggenhout 12 – 0 – 0 betaald.

4 vaten gemalen voor 2 – 19 – 2.

#### **1745 - 1746.**

- naar Brussel en naar Asse om een voer kolen.
- 2 vaten voor 1 – 16 – 0.
- gehaald 2 voer hout in de Broekstraat.

- Gerekend met Guillam Guroms op 1 december 1745. Nog tegoed 4 - 0 - 0.
- geleverd 7 ½ vaten aan 6 - 16 - 0. Gerekend met Guillam Gieroms op 1 december 1746.

**1747**

- 2 vaten gemalen aan 0- 16 - 0 het vat. Voldaan op 1 december.

**1748.**

- aan Guillam Gueroems 6 vaten voor 5 - 18 - 0; op 4 augustus 2 voeren koren naar de boomgaard gebracht; in september 1 vat tarwemeel voor 1 - 6 - 0. Op 1 december gerekend met Guillam en hebben malkanderen voldaan. **1751**

2 vaten tarwe tvoor Guillam Gueroems voor 2 - 9 - 0.

**1752**

Geleverd aan Guillam Gureroems 8 ½ vaten aan 9 - 2 - 2.

**1753**

Op 13 mei 2 vaten voor 1 - 6 - 0 en op 1 december gerekend met Guillam Gueroems

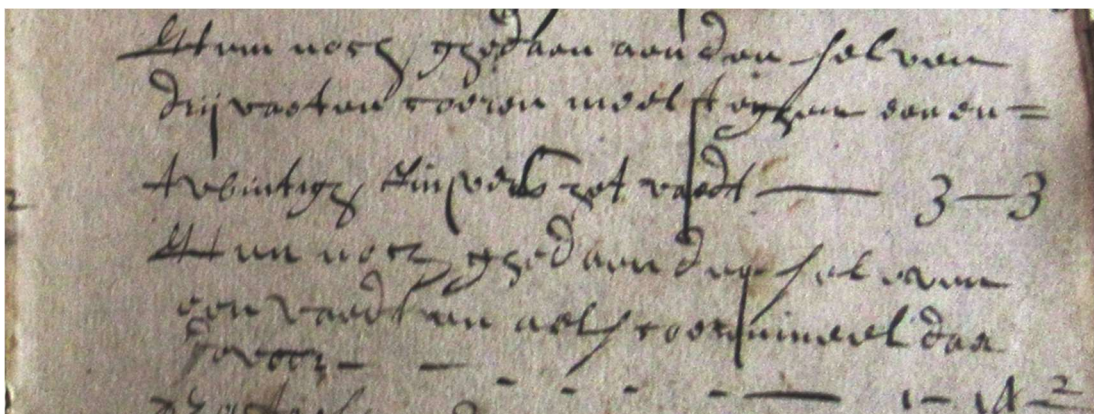
**1754**

Voor Guillam Gueroems gemalen 2 vaten en 1 maat voor 1 - 8 - 0 Gerekend met Guillam op 1 december.

**1756**

Op 20 juli aan Guillam Gueroems 1/2 vat voor 0 - 8 - 2.

Gerekend met Guillam Gueroems op 1 december.



*Item noch ghedaen aen den selven drij vaeten coorenmeel teghen eenentwintigh stuijvers het vaet 3 - 3 - 0.*

*Item noch ghedaen aen den selven een vaet eb (h)alf coorenmeel daer voor 1 - 11 - 2.*

Uit de notities in het eerste memorieboek blijkt dat Jan met zijn paarden voor anderen bepaalde transporten deed:

- voor Guillam Gueroems tweemaal mest gevoerd naar de boomgaard voor 0 – 14 – 0 en naar de Molenkouter 0- 13 – 0.

- in 1745 reed hij voor Guillam naar Brussel om een *voer kolen* op te halen en om 2 *voeren* hout in de Boekhoutstraat te Hekelgem; het volgende jaar haalde hij de kolen te Asse;

- in 1747 reed hij met 3 paarden om kolen naar Asse-Terheide en een voer hout in Hofstade gehaald voor 0 – 16 – 0, een voer *schoulen* gehaald op Boekhout voor 0 – 14 – 0:

- Op 11 december 1748 voor Guillam met zijn wagen naar ... geweest om een voer kolen 3 – 0 – 0; 3 voeren kolen op Boekhout gehaald voor 1 – 16 – 0.

- 5 voeren hout naer "Lettervelleken voo 1 – 10 – 0.

- twee voeren en half naar Het Kravaal voor 0 – 18 – 0.

- nog verdiend 6 – 4 – 0.

- een voer *scherren* gehaald voor 0 – 8 – 0; deze scherren zijn betaald voor het halen.

Hij ging met zijn paarden ook het land van andere boeren ploegen of, zoals in het geval van Franchies Heeremans, liet hij zijn paarden gebruiken om 1 d land te ploegen voor 2 g.

Op 3 mei 1751 verhuurde Jan een weefgetouw aan Peeter Heereman voor 2 g met als optie dat hij het getouw kon kopen voor 14 g:

*Op heden den 3<sup>de</sup> mei 1751 hebbe ick onderschreven gehiert van Jan De Vis een weevers ghehoide voor de somme van twee guldens het jaer ende voor een alf jaer eenen gulden.*

*Item is oock condiese dat Peeter Hereman conde weeder gheven eene somme van vierthien guldens dat het ghetaude soude hen hem soide blijven met den intrest te betaelen*

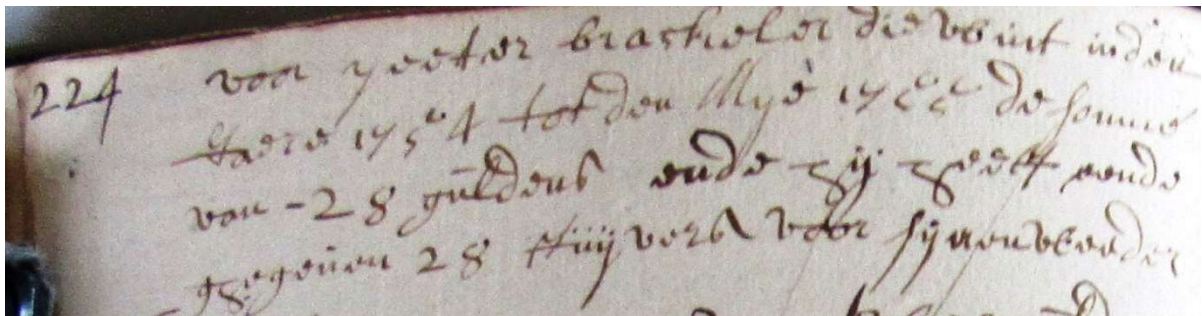
## **Personeel**

---

Hij werkte ook met knechten en meiden die meestal maar een jaar of twee bleven en deels met geld en deels in natura werden betaald :

- Peeter Van Buggenhout werkte er vanaf 17 juni 1727 tot 1739 voor 12 g, lijnwaad en een broek per jaar.

- Franciscus Van den Wijngaerde werkte op de molen van 1737 tot 1738 voor 21 g, 30 ellen lijnwaad en een paar sokken.
- Jan Verdoodt van 25 mei 1739 tot mei 1740 voor 16 g, lijnwaad en een paar schoenen.
- Peeter De Witte in 1740 voor 16 g voor 16 g, in 1741 voor 20 g in 1742 voor 22 g, in 1743 22 g en een *crawaet*
- Caedel Everaert werkte in 1745 voor 18 g.
- Jan Baptist Van Humbeeck kreeg 40 g en een paar kousen in 1749 en 1750.
- Gillis Heeremans kreeg 25 g en lijnwaad in 1752 en 28 g in 1753.



*Voor Peeter Brackeler die wint in den jaere 1754 tot den mei 1755 de somme van 28 guldens ende hij heeft ende ghegeven 28 stuyvers voor sijnen weeder?*

- Peeter Brackeleer bleef in dienst van 1754 tot 1758 en zag zijn loon jaar na jaar stijgen van 28 g tot 29 g. In 1758 en hij mocht bovendien 1 dag zijn paarden gebruiken om zijn land te ploegen.
- Geeraert Wauters bleef 1 jaar en ontving 20 g.
- Joannes Buggenhout werkte bij de weduwe van Jan, Catharina Van Immerseel van 1769 tot 1773 voor 36 g en 30 ellen lijnwaad.
- Catharina Van De Maele<sup>16</sup> werkte er van 1735 tot 1737 voor 16 g, 10 ellen lijnwaad, 2 voorschoten, een paar schoenen en 5 vierendeelen fijn?; voldaan op 11 juni van alles wat zij moet hebben, geld en lijnwaad.
- Josina Tomas was in dienst in 1747 en 1748 voor 9 g 8 st.

---

<sup>16</sup> **CATHARINA VAN DE MAELE.** Zij is gedoopt op zaterdag 27 maart 1660 in MELDERT. CATHARINA is overleden op dinsdag 28 september 1751 in MELDERT, 91 jaar oud. CATHARINA trouwde, 48 jaar oud, op dinsdag 29 januari 1709 in MELDERT met **MARTINUS VAN DEN BOSSCHE**, 36 jaar oud. Hij is gedoopt op zaterdag 19 november 1672 in MELDERT. MARTINUS is overleden op dinsdag 18 maart 1732 in MELDERT, 59 jaar oud. (Vermoedelijk is ze na het overlijden van haar man als 75-jarige bij hem komen wonen als meid?)

- Catharina Geeroms werkte bij Catharina Van Immerseel in 1773 en 1774 voor 20 g, 10 ellen lijnwaad, een grove en een fijne voorschoot en een paar schoenen.
- Marie Gueroms werkte er van 1746 tot 1747 voor 13 g, 7 1/2 ellen lijnwaad, 2 voorschoten en een paar ..... en schoenen.
- Gillis Heeremans begon op 1 mei 1752 tot 1 mei 1753 voor 25 g en een el lijnwaad, in 1754 ontving hij 28 g en 4 ellen lijnwaad; in 1755 en 1756 29 g, 1 dag met de paarden mogen werken en een el lijnwaad .
- Judocus Heureman begon op 8 augustus 1772 voor 36 gulden, 30 ellen lijnwaad, 2 paar schoenen
- Catharina Geeroms werkte van 1 juni 1773 tot mei 1774 voor 20 gulden, 10 ellen lijnwaad, een groven voorschoot en een fijne en een paar schoenen.

### ***Een welstellend burger***

---

Jan had veel monden te voeden, maar hij boerde goed. In 1735 kon hij voor 270 gulden een perceel land van 1 dagwand 36 roeden kopen, gelegen op het Swintersveld te Meldert, Den Blondeelberg geheten. Het perceel paalde aan de erfgenamen Pauwel Beeckman, aan Pauwel De Smedt, aan de erfgenamen Jan Goeman en aan Hendrik Kindermans. Het was belast met 8 stuivers 1 blank 8 mijten grondcijns aan de abdij en 10 stuivers pacht. De akte werd verleden door notaris Eg. Crick.

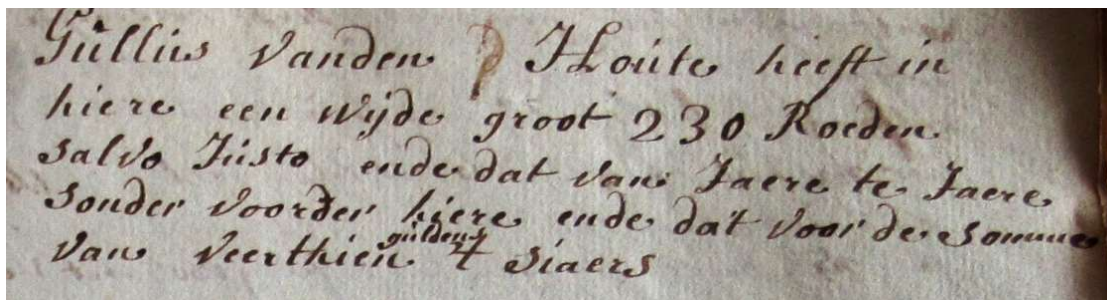
In het memorieboek staan een aantal betalingen voor huishuur en landpacht:

Judocus De Vis (zijn broer?) betaalde 23 g huur van 1754 tot 1760. Nadien was het Andries Van (h) Andenhove<sup>17</sup> van 1761 tot 1776. Guillam Van den Brande huurde voor 12 g in 1769, Ferdinand De Vis woonde er van 1769 tot 1779 met een onderbreking in 1775 – 1776 voor Benedictus De Bakerleer. Voor landpacht vonden we slechts 2 vermeldingen. Peeter Van den Perre betaalde 15 g van 1769 tot 1773 en Ferdinand De Vis 21 g voor 3 ½ d land in 1778.

---

<sup>17</sup> **ANDREAS VAN HANDENHOVE**, zoon van JAN VAN HANDENHOVE en ELISABETH DE MEERSMAN. Hij is gedoopt op woensdag 5 december 1703 in MELDERT. Hij is overleden op zondag 18 maart 1781 in MELDERT, 77 jaar oud en begraven op dinsdag 20 maart 1781 te MELDERT. ANDREAS: (1) trouwde, 23 jaar oud, op woensdag 17 september 1727 in MELDERT met **CATHARINA DE VALCK**. CATHARINA is overleden op zaterdag 20 maart 1751 in MELDERT.

(2) trouwde, 56 jaar oud, op dinsdag 27 mei 1760 in ASSE met **JUDOCA DE KERPEL**. JUDOCA is overleden op maandag 22 april 1776 in MELDERT.



Jan en na hem zijn weduwe kenden zo'n 50 leningen toe. Van een aantal vonden we in het archief van de schepenbank van Asse de akten terug<sup>18</sup>. In het memorieboek staan alle betalingen van de intresten met vermelding van de datum. Het geleende bedrag staat er niet altijd bij. Hierbij valt op dat de intrest soms maar na 2 of 3 jaar werd betaald.

- Op 27 januari 1738 verscheen Jan met zijn tweede vrouw Catharina Van Immerseel voor de schepenbank van de abdij om een lening van 250 gulden toe te staan aan zijn schoonbroer Hendrik De Witte en diens tweede vrouw Maria Van den Broeck. Er was dus zeker een einde gekomen aan de familieruzie. Hendrick (Henricus) was een telg van de bekende familie De Witte waarvan meerdere leden in dienst waren van de abdij.

- Op 16 juni 1749 150 g met een intrest van 6 g aan Peeter Goeman. Die gaf als pand een onbehuide hofstede van 1 d 33 r in de Klarhaag.

- Op 7 juni 1751 150 g aan Anthonette Van den Bossche met een intrest van 6 g. Zij gaf als pand een weide van 2 d 9 r gelegen aan de Antruidenbos.

- 5 juli 1751 450 g met een intrest van 18 g aan Jan Baptist Van de Maele en Francesca De Witte. Pand: een onbehuide hofstede van 3 d 50 r palend aan de Molenvijver en 175 r land op de Kammenkouter en ten derde 130 r land en bos gelegen *in 't Switten*. Afbetaald op 2 april 1776 aan Catharina Van Immerseel<sup>19</sup>.

- Op 22 november 1752 350 g met een intrest van 12 g aan Guillerlmus Piron. Pand: een behuise hofstede te Hekelgem van 1 d palend aan de straat naar Affligem.

- Op 26 oktober 1762 200 g met een intrest van 8 g aan Michiel Vermoesen. Pand: 1 d 87 r land op het Labues.

- Op 30 januari 1753 aan Peeter Buggenhout 650 g met een intrest van 29 g. Pand: een Hofstede met huis op *Den Hooghen Lochtinck*, groot 125 r, palend aan de voetweg van Kokerij

---

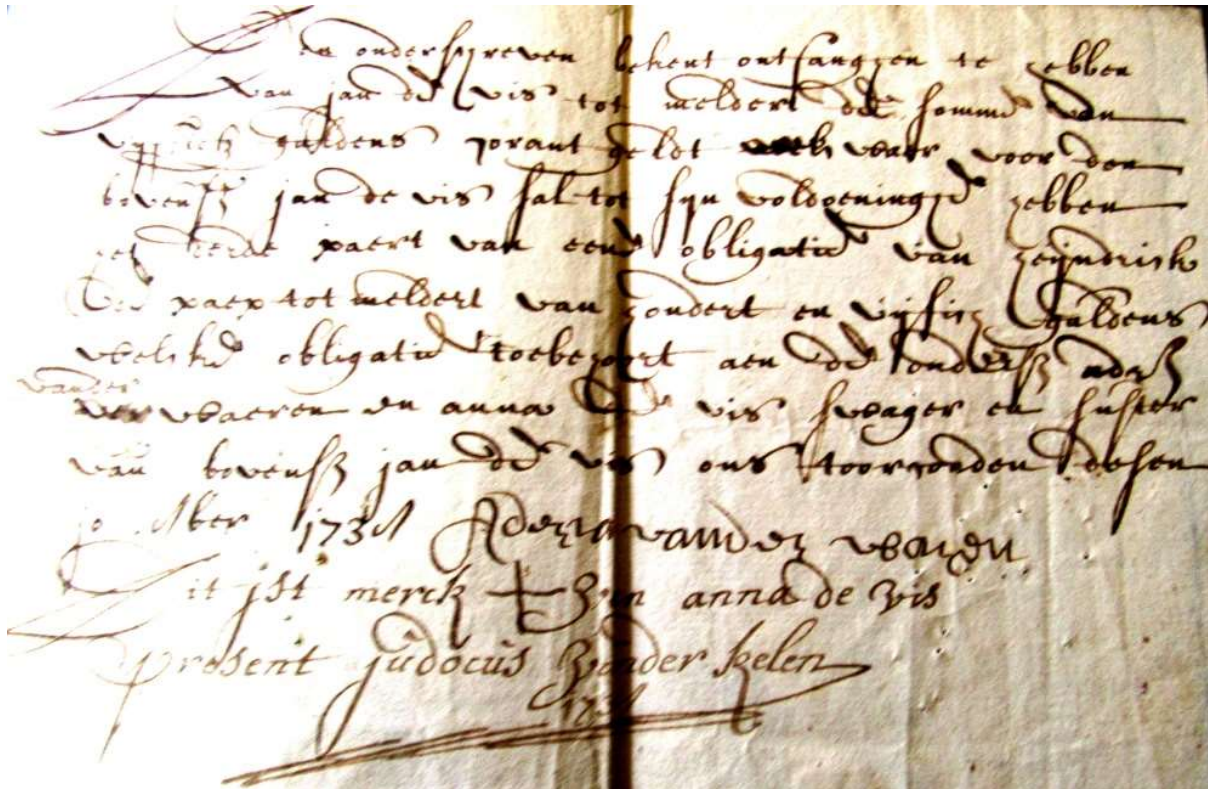
<sup>18</sup> R.A. Leuven, schepenbank van Asse

<sup>19</sup> R.A. Leuven, goedenisse van de schepenbank van Affligem.



naar de kerk van Meldert en aan de straat en een land van 76 r op Den Savel. Looptijd tot 1777<sup>20</sup>.

- Voor Hendrick De Witte<sup>21</sup> waren Jan en Catharina wel gul. Hij kreeg een eerste lening in In 1734. Toen was Hendrick nog getrouwd met Anna, de zus van Jan. Die lening werd in 1739 afbetaald. Zijn erfgenamen leenden in 1753 450 g en betaalden terug in 1772. Zijn weduwe leende van 1766 tot 1779.



De onderschreven bekent ontfanghen te hebben  
van Jan de Vis tot Meldert de somme van  
vijftich guldens courant geldt waer voor den  
bovenschreven Jan de Vis sal tot zijn voldoeninghe  
hebben het derde paert van een obligatie van Heijndrick  
De Paep tot Meldert van hondert en vijftig guldens  
welcke obligatie toebehoort aen de onderschreven  
Adriaen? Van Der Waeren en Anna de Vis  
sijner suster van bewijf Jan de Vis ons Voorvader  
den 1734 Adriaen ander waeren  
Dit jst merck t Jan Anna de Vis  
prosent Judocus Zander kelen

Den onderschreven bekent ontfanghen te hebben van Jan De Vis tot Meldert de somme van vijftich guldens courant geldt waer voor den bovenschreven Jan De Vis sal tot zijn voldoeninghe hebben het derde paert van een obligatie van Heijndrick De Paep tot Meldert van hondert en vijftich guldens, welcke obligatie toebehoort aen de onderschreven Adriaen? Van Der Waeren

20 IDEM..

<sup>21</sup> HENRICUS De WITTE, zoon van JACOBUS DE WITTE en BARBARA VAN MULDER. Hij is overleden op vrijdag 10 april 1750 in MELDERT. HENRICUS: (1) trouwde op zaterdag 6 mei 1719 in MELDERT met CATHARINA DE VIS. Zij is een dochter van PETRUS DE VIS en MARIA DE RIDDER. CATHARINA is overleden op vrijdag 20 mei 1729 in MELDERT. (2) trouwde op dinsdag 7 februari 1730 in MELDERT met MARIA VAN DEN BROECK. MARIA is overleden op vrijdag 23 januari 1784 in MELDERT. Hij had een hofstede op de Vijf Bunders. , B. VERMOESEN, Meldert anno 1727, in: De Faluintjes jg. 21, nr. 4, blz.471 e.v.

*en Anna De Vis swager en suster van bovenschreven Jan De Vis. Ons t'oorconden desen 1<sup>ste</sup> 8ber 1738. Adriaen Van der Waeren, het merk+ van aan de vis, present Judocus Van er kelen*

Van de overige 50 leningen sorteerden we die waarvan na de naam van de ontleener ook het bedrag, de intrest en de looptijd zijn vermeld.

- Jan Kindermans 100 g met een intrest van 3 g 10 st, een eerste lening van 1734 tot 1752 en een tweede van 1763 tot 1780.
- Ironiniemes Verrestraet 275 g met een intrest van 11 g, van 1736 tot 1757 en van 1757 tot 1766.
- De weduwe van Peeter Goeman<sup>22</sup> 350 g met een intrest van 6 g, van 1740 tot 1767..
- Franchies Kindermans 150 g met een intrest van 7 g, 1746 tot 1752 en 1757 tot 1760.
- De weduwe van Andries Moens 350 g, met een intrest van 14 g 3 st, 1751 tot 1773.
- Joos De Wolf uit Moorsel 120 g, met een intrest van 5 g, van 1751 tot 1757<sup>23</sup>.- Joos Van Biesen 150 g met een intrest van 6 g, van 1751 tot 1752 en zijn weduwe 450 g, van 1764 tot 1767.
- Judocus Van Brempt 50 g met een intrest van 2 g,, van 1753 tot 1760.
- Jan Van Nieuwenborg 150 g met een intrest van 6 g, van 1754 tot 1779.
- Jan Baptist Van Nieuwenborgh 150 g met een intrest van 6 g, van 1758 tot 1767.
- Francis Buggenhout 125 g met een intrest van 5 g, van 1759 tot 1778.
- Jan Baptist De Nil 150 g met een intrtest van 6 g, van 1763 tot 1780.
- De weduwe Jacobus 100 g met een intrest van 7 g, van 1773 tot 1776.
- Joannes Van Biesen 400 g met een intrest van 16 g, 1768.
- Peeter Peeters 1000 g met een intrest van 37 g 10 st, van 1773 tot 1779.
- Gillis Van Nieuwenborgh 250 g met een intrest van 9 g 7 st 2 o, van 1772 tot 1780.
- Joseph Van Onchem 400 g met een intrest van 16 g, van 1772 tot 1778.
- Andries Robijns 100 g met een intrest van 6 g 1 st.

*Jan De Vis ende Catharina Van Immersele gehuijsschen hebben vercreghen ten laste van Jan Baptiste Van Nieuwenborgh ende Peeternelle Van De Maele gehuijsschen ende innegesetenen van Meldert eene voortaene erfelijcke rente van VI rinsguldens t'sjaers.*

---

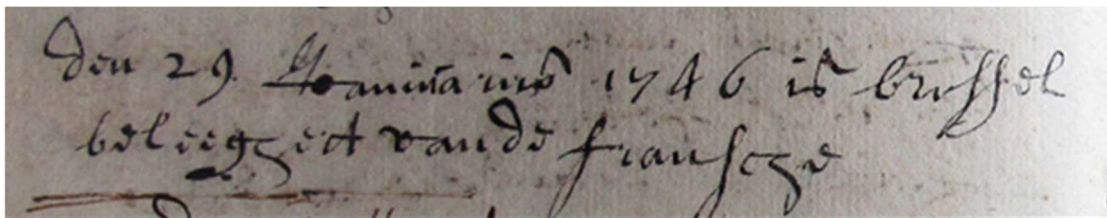
<sup>22</sup> **PETRUS GOEMAN.** PETRUS trouwde op donderdag 21 december 1724 in MELDERT met **MARIA JANSSENS.**

<sup>23</sup> **JUDOCUS DE WOLF?** gedoopt op 21 juli 1686 in Moorsel, overleden op 26 januari 1763 in Moorsel, huwelijk op zondag 11 mei 1710 in Moorsel met Anna De Gols, 26 jaar oud, gedoopt in 1684 en overleden op woensdag 3 april 1737 in Moorsel, 53 jaar oud.

*Bij consente van Jan De Vis ende ingevolge sijne quittance staende op den voet van den originelen constitutiebrief de dathe vier januari 1767 onderteeckent Jan De Vis is dese rente gecasseerd, dood en de te niet gedaen ende d'acte geschreven op segel van twelff stuijvers ende uijtgegeven desen 15<sup>de</sup> februari 1768.*

## Aantekeningen

Tussen de vele afbattingen de de leningen door staan een aantal losse opmerkingen. Op 21 mei 1738 werd Jan schepen van de Abdij Affligem, een erkenning van zijn status als een van de vooraanstaande burgers van Meldert<sup>24</sup>. Vanaf 1745 braken er beroerde tijden aan met de inval van de Fransen.  $\frac{3}{4}$  van de Meldertse bevolking leefde volgens de telling in armoede. Jan noteerde:



*Den 20sten Januarius 1746 is brissel beleeghert van de fransche*

Op 20 1747 zag zijn situatie er ogenschijnlijk minder rooskleurig uit, althans volgens de officiële documenten. De Staten van Brabant hadden aan Van (de) Velde, de rentmeester-generaal van het kwartier Brussel, de opdracht gegeven tot een telling van *personen, peerden, koijen, schaepen, etta, ende der hartsteden*<sup>25</sup>. De rentmeester gaf de opdracht door aan de drossaard, de officier, de schepenen en de griffier van Meldert. Voor Jan De Vis werd er vermeld:

*Jan De Vis met sijn vrouw, cleijnen molder renderende vijtigh guldens, 1/3 van een ploegh, ? kind boven de 14 jaeren, 1 peert, 1 veulen*<sup>26</sup>.

Op 5 maart 1748 schreef Jan:

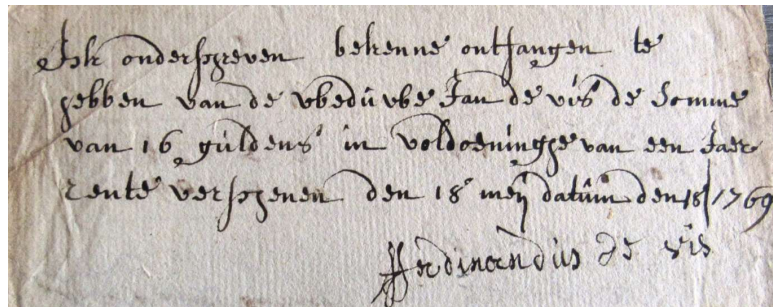
<sup>24</sup> De abdij beschikte over een eigen schepenbank die in de Voorpoort vergaderde. Die stond aan het begin van de huidige Abdijstraat.

<sup>25</sup> IBIDEM.

<sup>26</sup> E. SCHOON & B. VERMOESEN, Meldert in 1747, in: *De Faluintjes*, 2017, nr. 4, 454 – 463.

*Den 5<sup>de</sup> meert 1748 hebbe ick den pastoor bethelt van sijnen messe het jaer 1747 de somme van vijfthien guldens.*

Uit de memorieboeken blijkt dat Jan tweemaal een lening aanging. In 1733 leende hij 150 g bij zijn schoonbroer Judocus Van der Kelen en zijn weduwe Catharina Van Immerseel in mei 1768 net voor het overlijden van Jan:



*Ick onderschreven bekenne ontfangen te hebben van de weduwe Jan de vis de somme van 16 guldens in voldoeninghe van een Jaer rente verschenen den 18<sup>en</sup> meij datum den 18 1769  
Fredinandus de Vis*

*Ick onderschreven bekenne ontfangen te hebben van de weduwe Jan de vis de somme van 16 guldens in voldoeninghe van een Jaer rente verschenen den 18 meij datum den 18 1769  
Fredinandus de Vis*

### **Een succesvolle molenaar**

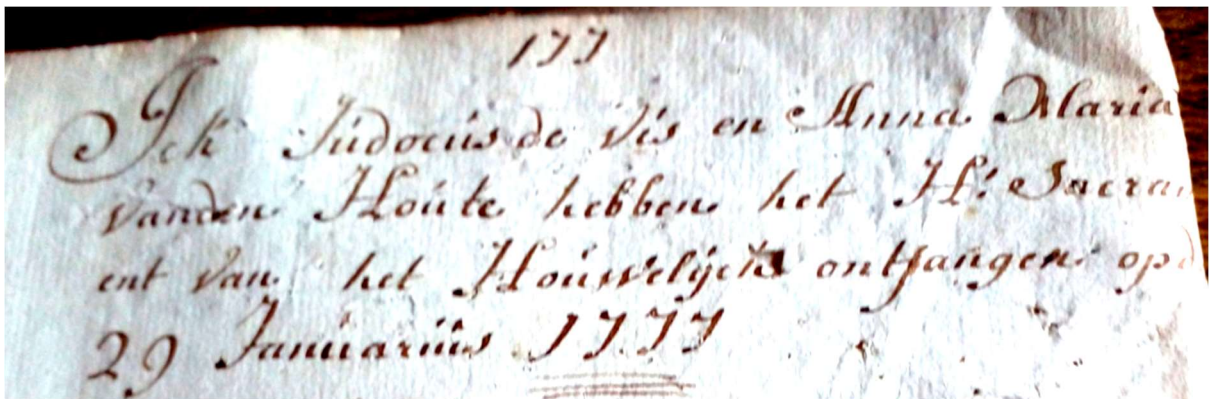
Na de dood van zijn vader Petrus nam Jan de watermolen over. Dat was voor hem een moeilijk begin want hij moest de verbeteringen die zijn vader aan de molen had aangebracht vergoeden. Maar al spoedig werd hij een succesvol zakenman, zeker na zijn tweede huwelijk met Catharina Van Immerseel. Dat betekende ook het begin van de memorieboeken. Hij werkte met personeel en had op een bepaald moment drie paarden. Daarmee kon hij het gemalen graan aan klanten leveren, paardenwerk verrichten voor boeren die geen paard hadden of een paard in bruikleen geven. Zijn welstand uitte zich in een aantal aankopen, verpachtingen van huizen en landen en het verstrekken van leningen. Dat maakte hem tot een van de welstellendste inwoners van Meldert en verklaart ook zijn aanstelling tot schepen van de schepenbank van Affligem. Zijn jonste zoon Judocus zal de ingeslagen weg voort zetten.

## **Judocus, bouwheer van de staakmolen**

Judocus was het negende kind van Jan en het derde kind uit zijn tweede huwelijk met Catharina Francisca Van Immerseel uit Ossel-Brussegem. Hij was te Meldert gedoopt op 25 januari 1743, peter molenaar Judocus De Vis, meter Josina Van Immerseel. Hij overleed er op 13 juli 1811. Judocus trouwde met Anne Marie Van den Houtte op 7 januari 1777. Zij was de dochter van Guillelmus en Catharina Plas. Het echtpaar had twee kinderen:

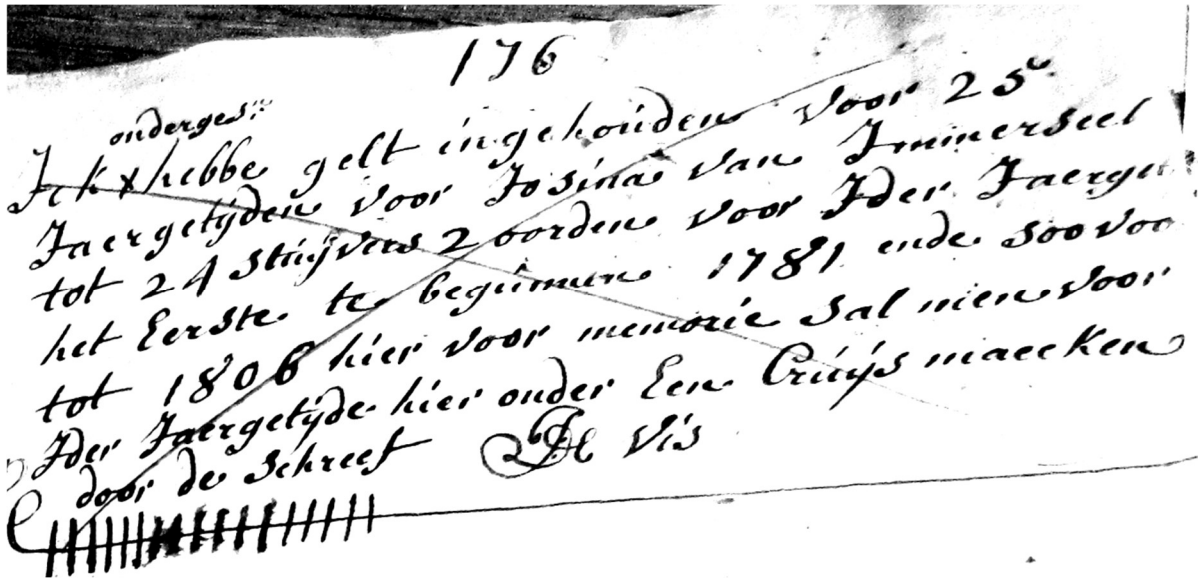
1 Joannes Baptist, gedoopt te Meldert op 1 september 1778, peter Jan Baptist Van den Houte, meter Catharina Van Immerseel, en er overleden op 11 juli 1843. Hij trouwde te Hekelgem op 15 juni 1808 met Joanna Benedicta De Witte.

2 Egidius, gedoopt te Meldert op 28 september 1780, peter Gillis Van den Houte, meter Maria De Coster, + 14 februari 1784.



*Ick Judocus de Vis en Anna Maria Vanden Houte hebben het H. Sacrament van het Houwelijck ontfangen op 29 Januarius 1777.*

Na de dood van zijn tante Josina noteerde Judocus:



176  
ondergeschreven  
Ick hebbe gelt ingehouden voor 25  
jaergetijden voor Josina Van Immerseel  
tot 24 stuijvers 2 oorden voor Ieder Jaergetijde  
het eerste te beginnen 1781 ende soo voorts  
tot 1808 hier voor memorie sal men voor  
Ieder Jaergetijde hier onder eene Cruijs maecken  
door de schreef J. De Vis

Ick ondergeschreven hebbe geld ingehouden voor 25 jaergetijden voor Josina Van Immerseel tot 24 stuijvers 2 oorden voor ieder jaergetijde het eerste te beginnen 1781 ende soo voorts tot 1808 hier voor memorie sal men voor ieder jaergetijde hieronder een crujs maecken door de schreef. J. De Vis.

### Een nieuwe molen

Op 14 januari 1787 sloot Judocus een contract met Joannes Van den Daele, *molenslaeger* van Moorsel voor het bouwen van een windmolen. Het moest een molen worden waarin hij een koppel stenen kon laten draaien. In het akkoord was begrepen dat zijn knechten kost en drank zouden krijgen zoals in een huishouden. En dat voor een bedrag van 425 gulden, de helft te betalen als het *cot gerecht* is en de andere helft als de molen afgewerkt is. Notaris J.D. Gheude stelde de akte op<sup>27</sup>. De nieuwe molen was een staak- of standaardmolen, het oudste type windmolen in de Lage Landen. De naam is ontleend aan de standaard of staak, een rechtop staande, ongeveer 60 tot 80 cm dikke stam met zogeheten stompen. De molen moest volledig uit hout worden vervaardigd. Judocus' molen verdween in het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw.

Voor dat Van den Daele in april 1787 met de bouw van de molen begon, had Judocus op 27 juli 1785 een molensteen voor de grote molen gekocht, 18,5 duimen Brabants dik voor de som van

<sup>27</sup> A.R. Leuven, schepenbank van Asse.

62 Franse kronen en 10 kronen voor het transport van Roubaix naar Meldert, samen 235-4-0. Hij had eveneens al het nodige hout aangekocht. In het tweede memorieboek, van blz. 167 tot 169 beschreef Judocus die aankopen:

*Notitie van vershot tot het maken van den wintmolen:*

- Als eerste vermeldde hij het honorarium van zijn advocaat 477-6-0 in drie betalingen...
- Aankoop van hout:
  - ° meerdere bomen in Opwijk met kappen en vervoer 114-5-0;
  - ° 3 bomen op de Molenberg 82-5-0;
  - ° eigen bomen: een es 26-0-0; een eik 12-0-0;
  - ° 4 bomen gekocht op de houtsteek met ongeld en kappen 134-0-0;
  - ° 2 olmen 44-2-0;
  - ° 5 bomen gekocht van G. De Witte 83-0-0,
  - ° van de abdij 3 kopen bomen 237-7-0 en een pinnebalck<sup>28</sup> 9-8-0;
  - ° een quick 22-11-0;
  - ° 2 eiken bij J. Van Malder 21-0-0;
  - ° een koop in het Kravaalbos 83-0-0;
  - ° 2 bomen van de kerk 32-0-0; betaald aan Gillis de Sols om bomen te kappen 9-5-0;
  - ° een cornilleboom<sup>29</sup> voor de spillen 2-9-0;
  - ° nog een koop bomen 95-18-0;
  - ° in Asse 2 eiken 28-16-0;
  - ° een boom 17-15-0;
  - ° een stuk hout, ¼ van de steunbalk 18-19-0;
  - ° een stuk hout 13-13-0;
  - ° een boom van J. Heireman 10-10-0;
  - ° 2 bomen 28-10-0;
  - ° een bert voor zeemen en voor eekens 17-0-0.

---

28 Pinnebalk: zware horizontale dwarsbalk waarop de pinnes teen of mortier ligt, waarin het achtereinde van de molenas draait.

29 Een cornilleboom heeft het hardste inlands hout

168	
Requisitie van der Schot tot het maken van den windmolen	
juuden versterk gegeven aenden adbeaet 8-16-0	
alnoech gegeven aen den selven	231-0-0
alnoech gegeven aen den selven	178-10-0
alnoech gegeven aen S <sup>r</sup> Stalschaert	57-10-0
voor het doen der kerckgeboden	39-9-0
alnoech gegeven aen den selven voor het vermaenen van het ockroeft tot vervoerden te doen registeren	4-0-0
voor het selve te registeren	16-0-0
Cont t Samen	535-5-0
Eenen boom tot op wijk Cost met Coppin en t huijs haelen	114-5-0
3 boomen aen den molen berg	82-5-0
Eenen Es aen mij Eijgen	21-0-0
Eenen Eijck aen mijn Eijgen	12-0-0
gekocht op den hoelsteck sijn koopen boomen mit ongelt en Coppin Cont	134-10-0
voor latee almeu	44-2-0
3 boomen gekocht van S <sup>r</sup> de Witte	83-0-0
van Afflighen gekocht van	
3 Coopsin boomen	237-7-0
alnoech gekocht van de selve	
Eenen pinnebalte	9-8-
	1274-2-0
alnoech gekocht Eenen quiek	1274-2-0
alnoech gekocht van J <sup>r</sup> van mader	22-11-2
2 Eijcken	
Een Coop op t Craael	21-0-0
alnoech 2 boomen van de kerckie	83-0-0
alnoech betaelt aen Gillis de Gols voor boomen te Coppin	32-0-0
gekocht Eenen Conille boom door Spilly	9-
alnoech gekocht Eenen Coop boomen	2-
alnoech gekocht 2 ijken tot Afflighen	28-1-
gegeven voor boomen te Coppin	3-
alnoech gegeven voor drinckgelt en tractement van boomen te haelen	9-
alnoech gegeven op 2 dagen drinckgelt Cost en drinck	25-
alnoech gekocht Een boom voor den Hert	15-
alnoech gegeven voor drinckgelt voor boomen te haelen verkeir baceel en tractement	11-
alnoech gegeven voor boomen te haelen tractement en drinckgelt	8-
	164-

Andere aankopen:

- ° een houde as voor schyllen (schaliën) 13-1-0
- ° betaald aan de steenkapper: 2 stellingen voor een assteen, crogaten en vloeren 7-10-0
- ° 48 voet bert 2-10-0
- ° houille voor te sincen 5-3-0
- ° voor lenen en lood 17-0-0
- ° voor nagels 17-18-2
- ° aan ijzer: bouten, ankers enz. 152-4-0
- ° voor het werken van het ijzer aan Joseph Van Ransbeeck 40-2-3
- ° aan smid Albert Van der Meulen 27-12-0
- ° aan J.B. De Swaer voor ijzer 120-18-12
- ° voor een slot 4-6-0
- ° aan de molslager 607-0-2
- ° aan kost en drank 260-0-0
- ° voor het maken van de berg 90-0-0
- ° voor 6 stukken voor 't schoeisel 12-6-0
- ° voor 30 pond verf en voor 14 potten smout 8-18-0



- ° gekocht van G. De Ridder *prange reep als schenen, schyllen* enz. 121-0-0
- ° aan zeildoek 42-18-0
- ° voor het zagen 49-0-0
- ° voor 20 000 stenen tot 5 gulden grote en kleine door elkaar 100-0-0
- ° aan de metselaars en de knapen 19-0-0
- ° aan de zeeldraaier 88-0-0.
- ° aan G. Walschaert betaalde Judocus 39-9-0 voor de kerkgeboden, voor het *vermaenen van het octroy* te Vilvoorde: 4-0-0 en voor de registratie: 46-0-0.

De staak, de centrale as waaraan de hele molen hangt en draait, in de molen is 22,5 voeten lang zonder de nok, van onder aan de klauwen 29,5 duimen dik, aan de zetel 27 duimen en waar de zetel is aangewerkt 23 duimen. Het spek is er aangebleven maar niet de schors.

Joannes werkte eraan tot eind juli en daarna verscheen hij niet meer op de werf. Om de molenbouwer weer aan het werk te krijgen, richtte Judocus zich op 28 augustus via notaris J.D. Geude tot de procureur Gillis met het verzoek de nodige maatregelen te nemen om beslag te kunnen leggen op de gereedschappen en goederen van Van den Daele. Die waren bij Ferdinandus De Vis, zijn halfbroer, ondergebracht. Op 4 september verschenen Judocus en Joannes voor de schepenen van het Land van Asse. Zij waren daartoe gedaagd met de bedoeling om van de molenbouwer te vernemen waarom hij de werken had gestopt. Volgens Joannes had Judocus al de eerste helft van het verschuldigde bedrag moeten betalen, want volgens hem was het *cot gerecht*. Door bemiddeling van de schepenen bereikten beide partijen toch een akkoord. Zodra Judocus de gepresteerde daguren, verminderd met de helft van de gemaakte kosten voor de rechtszaak, betaalde, zou Joannes het werk hervatten. Blijkbaar werd de molen daarna volledig afgewerkt, want andere documenten over mogelijke geschillen zijn er niet te vinden. Hij stond op een stenen kelder met een berm erboven op. De molen zelf stond op vier grote pilasters in zijn vierkant en er was een platform op eiken balken. Op het einde van de Eerste Wereldoorlog werd hij afgebroken door een zekere Van Buggenhout (?)<sup>30</sup>.

---

<sup>30</sup> ARNOLD VAN DE PERRE, Van het Hof te Moortere te Meldert tot het Waterkasteel in Moorsel en terug via de Watermolen en Maaldershof in Meldert, in: Jaarboek3 De Faluintjes, 2019, 309.

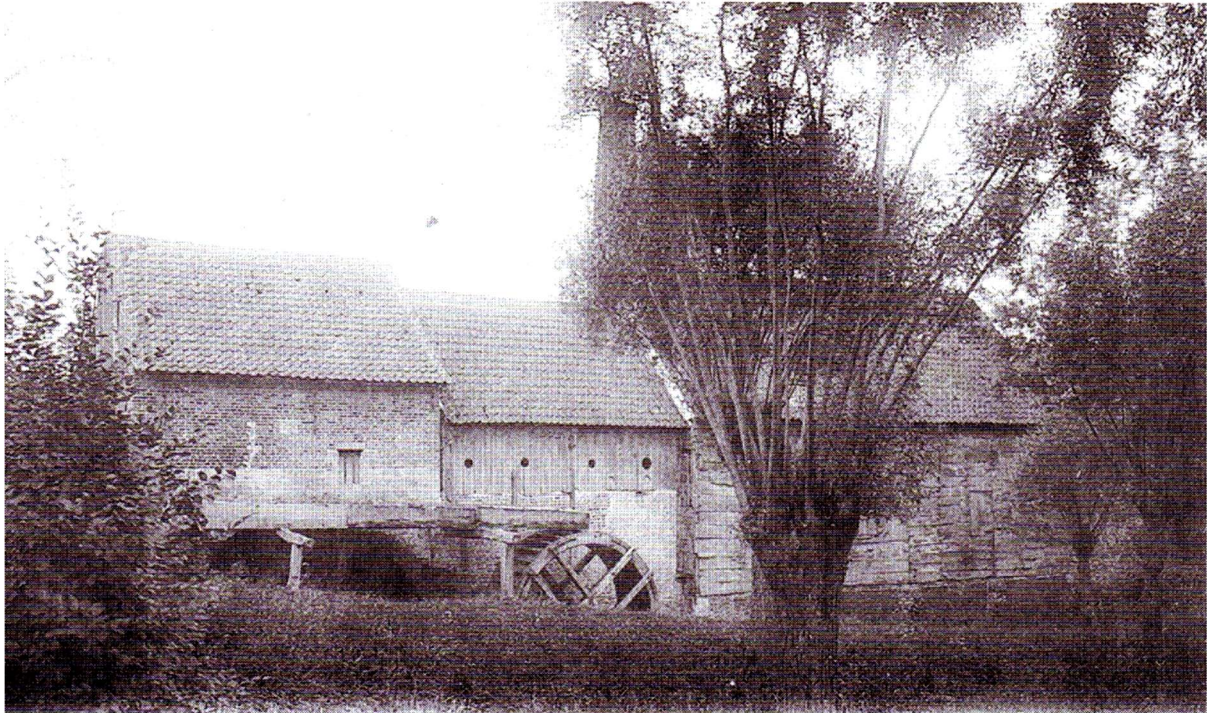
Op 9 februari 1793 ondertekende Judocus een nieuw pachtcontract met de abdij voor de huur van de watermolen en 11 dagwand land en weiden. De termijn was, zoals gebruikelijk, negen jaar. De eerste betaling viel op kerstavond 1796. De vorige pachter, zijn vader Jan, was op 27 augustus 1768 overleden, 69 jaar oud. Wie van 1768 tot 1793 de molenaar was, is nog niet duidelijk. Mogelijk was het Judocus zelf, hij was toen 25 jaar. Alleszins was hij de voorgaande negen jaar de pachter want de nieuwe overeenkomst bevat geen betaling van prijzij. Het contract met Judocus was ondertekend door de Affligemse syndicus H. Haenen<sup>31</sup> in opdracht van aartsbisschop en abt Joannes Henricus van Frankenberg.

De pachtsom was, in vergelijking met het contract van Jan uit 1720, verhoogd met 20 gulden tot 320 gulden per jaar. Enkele bepalingen vallen op. Het nieuwe contract vermeldde dat er een muur moest worden gebouwd aan de vijver om de molenaar voor grote schade te behoeden. Dat moest wel gebeuren op kosten van de molenaar, nl. 220 gulden per jaar te betalen ten comptoire van onze rentmeester te Aelst ofte elders. Waar die muur werd gebouwd, blijft een raadsel. Het tweede artikel bepaalde dat, in geval van schade door heirkraft, hagel of watersnood aan de vruchten op het gepachte land van 3 bunder, de pachter geheel of gedeeltelijk kwijtschelding van pacht genoot, als hij binnen de drie dagen aangifte deed van de schade. De abdij zou dan de schade laten taxeren. Ten derde bepaalde het contract dat de pachter *sonder eenig vergeld* te doen buiten de zaai-, hooi- of oogsttijd, voor de abdij drie karweien moest doen. Het betrof het vervoer van goederen over een afstand zo ver als van Aalst naar Brussel en dat voor elke karwei. Daarvoor moest Judocus twee paarden, of in het geval hij er meer bezat, vier paarden ter beschikking stellen. Natuurzorg was de abdij niet vreemd. Op elk gepacht land dat aan een weg, berm of gracht paalde, moest hij om de 25 voet (ca 7 m) wilgen, populieren of witte abelen planten en tussenin een tronk naar zijn goeddunken. Na afspraak met de rentmeester mochten ook eiken, beuken of grauwe abelen worden geplant. De abdij zou de poten leveren. De te graven putten moesten vier voeten breed en vier voeten diep zijn. Judocus kreeg dan nog de opdracht de poten in de was

---

31 **HIERONYMUS HAENEN** was de laatste sundicus van de abdij. Hij was eerst docent theologie en novicemeester geweest. Na de uitdrijving door de Fransen vond hij een onderkomen in Den Rooye Hoet op de hoek van de Molenstraat en de Kapellestraat in Aalst. W. VERLEYEN, *Necrologium*, 273.

te houden en ze behoorlijk te beschermen tegen het schuren van de beesten. Over het hout van de tronken mocht hij vrij beschikken.



*De watermolen. Foto ca 1910*

### ***De verkoop van de molen***

---

Op 26 juni 1794 verpletterde de Franse generaal Jourdan het Oostenrijkse leger in Fleurus. Die overwinning betekende het definitieve einde van het Oostenrijks bewind in de Zuidelijke Nederlanden en het begin van ruim 20 jaar Franse bezetting. Met het decreet van 1 oktober 1795 werd het gebied dat nu België is bij Frankrijk ingelijfd en ingedeeld in departementen. Vanaf 6 oktober 1795 was de burgerlijke grondwet van het jaar III van toepassing. Als gevolg van deze wetgeving werden alle kerkelijke goederen in onze contreien geconfisqueerd. De Franse republikeinen wilden immers de katholieke godsdienst uitroeien en met hun wet van 15 fructidor an IV (1 september 1796) werden de abdijen en kloosters in de 9 departementen van wat nu België is, opgeheven. De geconfisqueerde goederen werden als nationaal goed in een "Caisse" ondergebracht in afwachting van hun verkoop. Zij dienden als onderpand voor de uitgifte van papiergeld, de assignaten. Volgens de schatting van 3 mei 1798 door Pierre Van Keer van Dendermonde en Jean Baptiste De Cooman, commissaris te Lebbeke, bestond de

maalderij uit een woonhuis opgetrokken in hout en gedekt met stro en in een *état de réparation* bestaande uit drie plaatsen beneden, een kelder, een zolder, een stal en een gebouw voor de watermolen met het "steenbedde". De watergoten waren vervaardigd voor  $\frac{1}{4}$  uit steen en  $\frac{3}{4}$  uit hout. Met het omliggende land, weide en vijver besloeg het geheel 13 ha 60 a 13 ca. Het woonhuis, de watermolen, land en weide hadden een oppervlakte van 3 ha 68 a 85 ca. De gehele jaarlijks opbrengst werd geschat op 2 574-18-0 pond en de verkoopprijs op 51 498-1-5 pond. De hoogstammige bomen werden getaxeerd op 420 pond. Ze werden apart verkocht. Op 19 januari 1797 maakte Joannes De Ridder, molenmaker, een schatting van de watermolen op verzoek van Pierre De Ridder. Hij kwam tot een totaal van 2 333 p 10 sch. Het is een uniek document dat een opsomming geeft van alles wat nodig was om de watermolen te laten draaien. Omwille van de vele vaktermen die de schatter gebruikte hebben wij de lijst als bijlage toegevoegd.

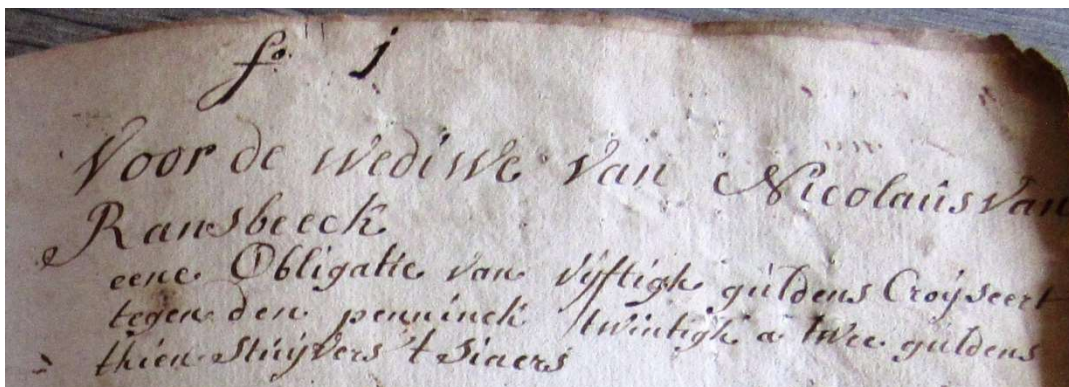
De verkoop had plaats te Gent op 17 februari 1804. Het bieden begon met een bod van van 6 034,60 fr. Tijdens het branden van de derde kaars werd het geheel toegewezen voor het eindbod van 16 400 fr. aan burger Emmanuel Depaeye die kocht met een volmacht van Philippe Van den Hecke van Gent.

## **De bankier**

---

Meer nog dan zijn vader stond Judocus leningen toe. Opvallend daarbij is dat er vanaf 1780 steeds meer langlopende leningen waren. De Franse bezetting en de zware oorlogslasten waren daar zeker niet vreemd aan.

- aan de weduwe van Nicolaus Van Ransbeeck 50 g à 2 g 10 st van 1775 tot 1792.



- aan Francis Van den Bossch betaalde 4 g rente van 1793 tot 1811 en nadien zijn weduwe tot 1824.
- aan Jan Van Huyneghem 300 g à 3 g 10 st van 1777 tot 1785.
- aan Benedictus De Ridder 200 g à 3 g 10 st van 177 tot 1780<sup>32</sup>.
- aan P. De Vis 200 g à 7 g van 1782 tot 1786.
- aan Gillis Guns 200 g en betaalde de helft van de rente mits een hypotheek op 50 r land in de Klarhaag en 50 r land op Kokerij.
- aan H. Van den Houte 160 g à 3 g van 1779 tot 1781.
- aan Jan Baptist De Nil 50 g à 6 g van 1780 tot 1788.
- aan Francis Buggenhout, Jacobus Willems, Anthonus Van Dyck en Jan Verdoodt 125 g à 5 g 10 st van 1777 tot 1821.
- aan Michiel van den Wijngaerde 800 g à 36 g van 1780 tot 1795.
- aan Judocus Van Herseel 500 g à 20 g tot 1779.
- aan Gillis Van den Bergh 300 g à 9 g 15 st van 1782 tot 1823.
- aan Geeraert Buggenhout 150 g à 6 g van 1777 tot 1785.
- aan J. Bellemans 150 g à 5 g 5 st van 1780 tot 1800.
- aan Michiel Guns 200 g à 7 g 10 st van 1782 tot 1814<sup>33</sup>.

---

<sup>32</sup> **BENEDICTUS DE RIDDER.** Hij is gedoopt op woensdag 6 februari 1743 in MELDERT en is overleden op dinsdag 14 april 1807 in HEKELGEM, 64 jaar oud. BENEDICTUS trouwde, 38 jaar oud, op dinsdag 13 februari 1781 in HEKELGEM met **ELISABETH VONCK**, 21 jaar oud. Zij is een dochter van JUDOCUS VONCK en JOANNA VERLYSEN. Zij is gedoopt op maandag 11 juni 1759 in HEKELGEM. ELISABETH is overleden op maandag 31 juli 1809 in HEKELGEM, 50 jaar oud.

<sup>33</sup> **MICHAEL GUNS**, zoon van BAVO GUENS en PETRONELLA MESMAEKERS. Hij is gedoopt op zondag 28 mei 1730 in ESSENE. MICHAEL is overleden op zaterdag 12 januari 1805 in MELDERT, 74 jaar oud. MICHAEL trouwde, 23 jaar oud, op dinsdag 29 januari 1754 in MELDERT met **CLARA VAN ROY**, 30 jaar oud. Zij is gedoopt op vrijdag 16 april 1723 in MELDERT. CLARA is overleden op dinsdag 7 mei 1799 in MELDERT, 76 jaar oud.

Kinderen van MICHAEL en CLARA:

**1 ANNA CATHARINA GUNS.** Zij is gedoopt op zaterdag 4 januari 1755 in ASSE. ANNA is overleden op maandag 27 augustus 1838 in MELDERT, 83 jaar oud. ANNA:

(1) trouwde, 28 jaar oud, op dinsdag 5 augustus 1783 in MELDERT met **GILLIS DE NIL**, 30 jaar oud. Hij is gedoopt op dinsdag 12 december 1752 in MELDERT. GILLIS is overleden op woensdag 2 maart 1791 in MELDERT, 38 jaar oud.

(2) trouwde, 36 jaar oud, op dinsdag 8 november 1791 in MELDERT met **CORNELIUS BAERT**, 38 jaar oud. Hij is gedoopt op maandag 19 maart 1753 in WIEZE. CORNELIUS is overleden op zaterdag 24 januari 1829 in MELDERT, 75 jaar oud.

**MICHAEL GUNS.** Hij is gedoopt op zondag 27 november 1757 in ASSE. MICHAEL is overleden op vrijdag 9 december 1757 in ASSE, 12 dagen oud.

**3 ELISABETH GUNS.** Zij is gedoopt op maandag 6 november 1758 in ASSE. ELISABETH is overleden op vrijdag 11 november 1808 in MELDERT, 50 jaar oud. ELISABETH trouwde, 22 jaar oud, op zondag 15 juli 1781 in Moorsel

- aan P. Pieters 200 g à 8 g van 1781 tot 1823.
- aan J.F. D'Houwer 600 g à 19 g van 1782 tot 1825.
- aan Martinus Verbeiren 300 g à 11 g van 1789 tot 1836.
- aan Jan Baptist Moreels 200 g à 8 g van 1791 tot 1821.
- aan Lauwereijs De Kegel 200 g à 8 g van 1791 tot 1821.
- aan Peeter Stallaert, bakker te Merchtem, 100 g à 4 g 10 st<sup>34</sup>.
- aan Geeraert Christiaens 400 g à 16 g vanaf 1792.
- aan Mauweris Heureman 471 g 8 st 2 o à 17 g 13 st van 1792 tot 1802.
- aan Gillis wambacq 175 g à 6 g van 1793 tot 1833.
- aan J. Franciscus Beeckman 200 g à 7 g van 1793 tot 1820.
- aan P. Mergan 50 g à 2 g van 1792 tot 1822.
- aan Frans Van de Maele 150 g à 5g 5 st van 1796 tot 1797.
- aan Joseph Ebraert 500 g à 20 g van 1796 tot 1837.
- aan J.D. Gheude 1000 g à 35 g van 1796 tot 1797<sup>35</sup>.
- aan de weduwe Adriaen Gillis 100 g à 4 g vanaf 1796.
- aan Franciscus Kersmaecker 600 g à 24 g van 1796 tot 1841.
- aan Hendrick De Neve 350 g à 14 g van 1803 tot 1832.
- aan Peeter en Emmanuel De Mey 250 g à 10 g van 1805 tot 1843.
- aan G. Clauwert 200 g à 8 g van 1805 tot 1833<sup>36</sup>.

---

met **GUILLIELMUS VAN HANDENHOVE**, 20 jaar oud. Hij is een zoon van ANDREAS VAN HANDENHOVE en JUDOCA DE KERPEL. Hij is gedoopt op woensdag 13 mei 1761 in MELDERT. GUILLIELMUS is overleden op maandag 21 januari 1828 in MELDERT, 66 jaar oud.

**4 EGIDIUS GUNS**. Hij is gedoopt op zaterdag 13 februari 1762 in ASSE. EGIDIUS is overleden op donderdag 19 februari 1818 in Moorsel, 56 jaar oud.

<sup>34</sup> **JOANNES FRANCISCUS DE HOUWER** is overleden op vrijdag 30 juni 1820 in OSSELT-BRUSSEGEM. Hij trouwde op dinsdag 25 mei 1773 in MELDERT met **CATHARINA DE VIS(CH)**, 36 jaar oud. Zij is een dochter van JOANNES DE VIS(CH) en CATHARINA FRANCISCA VAN IMMERSEEL. Zij is gedoopt op zaterdag 11 augustus 1736 in MELDERT. Bij de doop van CATHARINA waren de volgende getuigen aanwezig: CATHARINA VAN IMMERSEEL en GILLIS VAN ROY.

<sup>35</sup> **JOANNES DOMINICUS GHEUDE**, zoon van JOANNES DOMINICUS GHEUDE en ANNA DE VOGHEL. Hij is gedoopt op woensdag 7 april 1779 in ASSE. JOANNES trouwde, 38 jaar oud, op maandag 23 maart 1818 in GAASBEEK met **BARBARA DE KNOP**, 31 jaar oud. Zij is gedoopt op woensdag 18 oktober 1786 in GAASBEEK. (Vermeedelijk is het deze persoon – zijn vader met dezelfde naam overleed op 6 januari 1795 te Asse.

<sup>36</sup> **GUILLIELMUS CLAUWAERT**, zoon van JOANNES BAPTIST CLAUWAERT en PETRONELLA KINDERMANS. Hij is gedoopt op zaterdag 23 januari 1768 in MELDERT. GUILLIELMUS is overleden op zondag 19 mei 1850 in Moorsel, 82 jaar oud. GUILLIELMUS trouwde, 41 jaar oud, op donderdag 19 oktober 1809 in Moorsel met **PETRONELLA COOREMAN**, 36 jaar oud.

Notitie bij GUILLIELMUS: Leerlooier, zadelmaker.

Zij is gedoopt op zaterdag 16 oktober 1773 in Moorsel. PETRONELLA is overleden op donderdag 19 december 1816 in Moorsel, 43 jaar oud.

- aan Jacobus Willems 700g à 26 g van 1806 en afgelost door de erfgenamen in 1828.
- aan Gillis Matthijs 100 g tot 1828.

## Verpachtingen

Judocus noteerde in memorieboek 2 een voorbeeld van huurcontract:

*Op heden desen ..... soo bekent ..... wel ende deughdelijck verhuert te hebben aen ..... dat is te weten: een seker partije land oft wijde etca gelegen onder de parochie van ..... paelende ..... ende dat voor de somme van ..... jaerlijckx ende dat voor eenen termijn van ..... achtereen volgende jaeren waervan het eerste jaer van betalinge vallen ende verschijnen sal ..... ende soo voorts tot het expireren van den voorschreven termijn.*

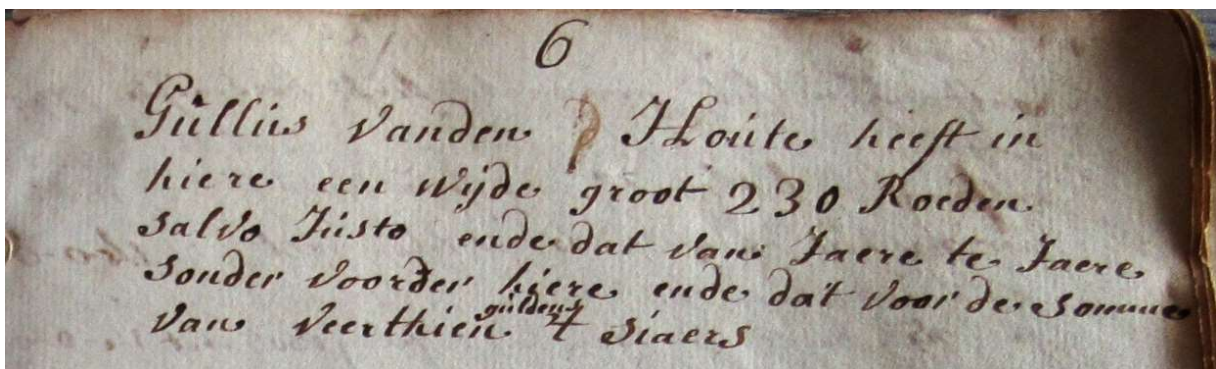
*Item sal den hierlinck komen in het gebruik te .....*

*Vermits aen den verhierder den prijs te betaelen die daer sal in bevonden worden met gereeden gelde soo in het afscheijden als in het aenkomen.*

*Item nempt den hierder aen tot sijnen laste alle dorpslasten 't sij contributies als andere geen uijtgesteken ofte gereserveerd.*

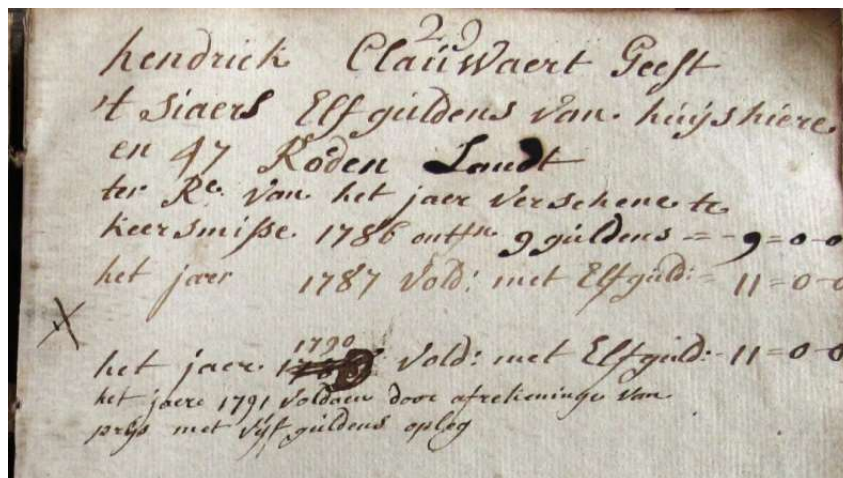
*Aldus gedaen en verhuert onder verbintnisse van hunnen persoon ende goederen als naer rechte.*

- Een weide van 230 r voor 14 g aan Gillis Van den Houte van 1779 tot 1811 en Den Smisman, groot 4 b 34 r, aan de wezen Gillis Van den Houte voor 48 g van 1800 tot 1821.



- Land aan J. De Groot voor 13 g van 1780 tot 1795.

- Huis en land van 47 r aan Hendrick Clauwaert voor 11 g van 1786 tot 1796.
- Land aan de weduwe Judocus Van den Berghe aan 13 g 12 st van 1801 tot 1820.
- 1 d land in de Kusters Stede voor 10 g van 1806 tot 1811.
- Het "wederdeel" aan Jan F. Beeckman voor 10 g van 1806 tot 1812.
- Land aan Guillam Van den Eede voor 11 g van 1800 tot 1806.
- Land aan Peeter De Mey voor 12 g van 1806 tot 1811.
- 79 r land Den Gommeleir ofte Langeveldeken aan Franciscus De Vos voor 5 g 9 st 2 o vanaf 1800.

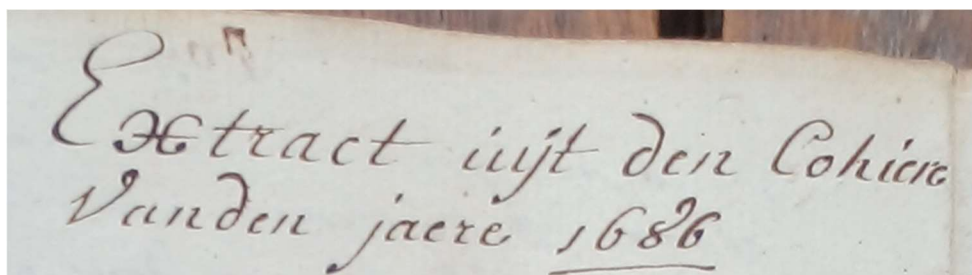


Hendrick Clauwaert Geeft 't Jiaers Elf guldens van huyschiere en 47 Roeden lant ter Re van het jaer verschene te keersmisse 1786 ontf 9 guldens = 9 – 0 – 0

Het jaer 1790 vold met Elf guld = 11 – 0 – 0

Het jaer 1791 volden door afrekening van prijs met vijf guldens opleg

### **De bedesetter**



Als bedesetter noteerde Judocus de volgende gegevens over Meldert:

Meldert is 583 bunder groot, gerekend 20 voeten de roede.



Velden: 306 b, getaxeerd voor de jaarlijkse opbrengst à 15-10-0 per b op 4743

Weiden: 75 b, getaxeerd à 15-10-0 per b op 1162

Bossen: 202 b, getaxeerd à 12-0-0 per b op 2424

De tienden, inbegrepen die van Affligem: 725

De watermolen rendeert jaarlijks 200,

De pastorie: 12

Drie brouwerijen met vier aparte herbergen en twee winkeliers getaxeerd op 100

Meldert heeft 66 cossaerts huijsen samen getaxeerd op 200

Totaal: 9630-10-0

De 20<sup>ste</sup> penning: 481-10 ½ -0

Gekort 66-12-0 voor 1/3 van de molen blijft nog 9563-18-0.

Een nobel is 11 gulden 6 stuivers 4 deniers waarvan het Land van Asse te Antwerpen op 30jaar 48 nobels moet betalen. Voor Meldert komt dat voor 30 jaar op 45-6-4.

Zijn werk en uitgaven:

### **1787**

- om naar Asse te gaan voor zijn eedaflegging: 13 st 2 o.
- regulering van het verpachten van het vee: 15 st.
- voor het plakkaat over majesteitslaster: 5 st.
- voor het tekenen van de specificatie van de drossaard ten huize van Jacobus Robijns: 5 st.
- op 2 mei betaald aan Petrus Van Stichel voor de brief om de bedesetters te compareren te Asse voor de aanstelling van een procureur in verband met het proces tegen de hoofdmeier: 6 st.
- naar Asse geweest voor degemelde zaak: 10 st.

### **1788**

- op 28 mei 1788 met Peeter De Leeuw naar Ase geweest om aan de drossaard te berichten over de borgen van J. Verbeiren: 10 st.
- op 8 juni 1788 het vee verpacht voor: 10 st.
- op 19 juni op de *op- en afschrijf* geweest: 1 g.
- op 20 juni 8 *voetgasten* van de drossaart van Brabant *gebilletteert*<sup>37</sup> : 5 st.

---

<sup>37</sup> Billeteren: een briefje geven voor de inkwariering

- op 24 juni 6 ruiters van de drossaard van Brabant *gebilletteert*: 5 st.
  - op 26 augustus vergaderd ten huize van Jacobus De Leeuw met de bedesetters van Essene, Hekelgem, Baardegem en Mazenzele om aan J. Robijns de procuratie te verlenen om een procureur aan te stellen voor het proces tegen de commissarissen: 5 st.
  - op 7 oktober vergaderd ten huize van J. De Leeuw met dezelfde bedesetters en andere gemeentenaren om de taak te bespreken van J. Robijns en van de procureur en advocaat in het proces tegen de commissarissen: 5 st.
  - op 18 oktober met Peeter De Leeuw naar Asse-Terheide bij sieur Van Bever geweest voor zijn honorarium: 10 st.
  - op 7 november naar Asse geweest bij de drossaard om de rente te kwijten van de weduwe 't Sas: 10 st. Het geld heb ik uit de *comme* gehaald: 5 st.
  - op 10 november met Peeter Clauwaert naar Merchtem geweest om dezelfde rente te kwijten. Dat is niet gebeurd omdat wij de volle intrest niet wilden betalen voor de voorschreven datum. J.B. Van Linthout had om 13 dagen uitstel verzocht om elkaar te spreken op de uitvaart van hun moeder: 1 g.
- Het geld weer in de *comme* gelegd: 5 st.

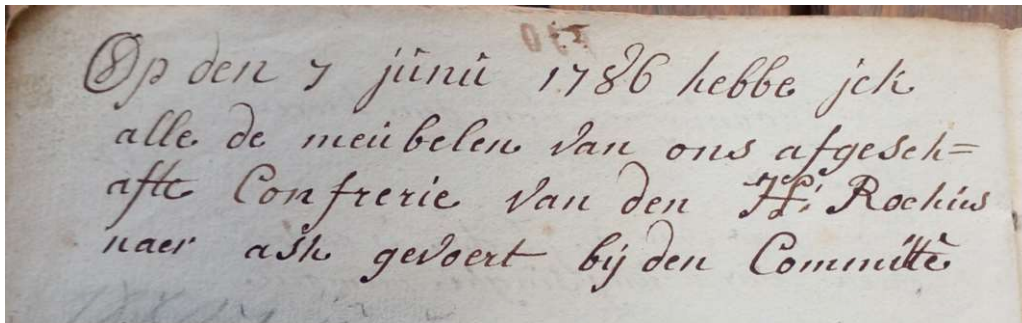
### **1789.**

- op 12 januari de ordonanties van onze parochie getekend: 1 g.
- op 14 januari te Brussel een hoed gekocht voor P. Clauwaert comt: 1 g.
- op 29 januari 9 ruiters van de drossaard van Brabant *gebilletteert*: 5 st.
- op 22 maart voor de verpachting van het vee ten huize van Jacobus De Leeuw: 5 st. en 8 provoosten *gebilletteert* voor de drossaard van Brabant: 5 st.
- op 28 mei vergaderd bij Jacobus Robijns met de drossaard over de 3 XXste: 5 st.
- op 16 juni de wacht gereguleerd: 1 g.
- op 25 juni de *op- en afschrijf* helpen doen: 1 g.
- op 28 juni vergaderd ten huize van J. Robijns met de drossaard over het plakkaat van de 3 en  $\frac{3}{4}$  XXste en andere zaken: 5 st.
- op 2 juli de boeken verpacht en de resolutie van de 3 en  $\frac{3}{4}$  XXste penningen van 1788: 1 g 5 st.
- op 2 augustus bij J. Robijns een plakkaat besproken over het te besteden geld uit de *retisie cas* voor het onderwijs der jonkheid: 5 st.
- op 2 november bij de weduwe C. Van Varenberg de *fiscken* overgebracht: 10 st.

- op 20 november voor het loten en billetteren van 24 pioniers voor een dag bij de weduwe C. Van Vaerenbergh: 1 g.
- op 21 november bij dezelfde weduwe reguleren, billetteren en een lijst maken van 2 wagens en vier trekpaarden: 10 g.
- op 24 november bij Frans Wauters voor het opnemen van wagens, karren en paarden: 1 g
- op 28 november bij J. Robijns met de drossaard 2 plakaten van zijne majesteit besproken: 1 g 5 st.
- op 29 november bij J. Robijns voor het reguleren van wagens en trekpaarden in dienst van zijne majesteit: 10 st.
- op 13 december ten huize van Franciscus Wauters de wacht gereguleerd om *te verweiren de afgeloopen troupes voor 9 dagen voor de heel parochie* en op de 21<sup>ste</sup> de wacht herschikt ...

### 1790.

- op 11 januari de ordonnanties van de parochie getekend: 1 g.
- op 14 februari het vee verpacht: 10 st.



*De broederschap van de H. Rochus werd in 1747 opgericht in de kapel van Nievel en bestaat nog.*

### Aantekeningen

- Jan De Vis mijnen vader is gestorven den 27<sup>ste</sup> augustus 1768 oud omtrent 69 jaeren. Ende Catharina Van Immerseele mijne moeder den 7<sup>de</sup> april 1780 oud omtrent 76 jaeren, bidt voor de zielen.*
- *Den 25<sup>ste</sup> mei 1801 hebbe ick hoppe verkocht aen Jan Plas de quantijt van 205 pond tot 114 guldens par honderd.*

- Op den 11<sup>de</sup> november 1796 sijn de religieuzen van Afflighem tusschen 11 en 12 uren voor den noen door militair geweld en slaende trommels uijt d'abdij gedreven en sijn gaen wonen tot Erembodegem op het casteel van Overham en hebben daer het meeste deel gewoond tot .....
- Het klooster van Afflighem volgens de Brabantsche kronijke ten tijde van Pijpinus van Landen is begonst door 5 soldaten oft moordenaers in't jaer 1083.
- Den 3<sup>de</sup> augustus 1783 naer middag onder het lof heeft het alhier gehaegelt soo dat de middelmatige (h)agelbollen waeren de groote van een hennen ei.
- Den 26 mei 1797 heeft het wederom gehaegelt.
- Den 22<sup>ste</sup> februari 1799 heeft het een onweder geweest niet alleen afgrijsselijk door den donder ende blixem maer ook ten opzigte der felle winden die vele battimenten en windmeulens hebben om verre gesmeten onder al die van Cenderloo anderhalf ure boven Diest, Strombeek, Winnick.
- In het jaer 1800 den 9<sup>de</sup> november van omtrent den noen tot den avond geduerende is er een uit..... tempeest van wind opgestaen die vele kerken, torens, meulens, huijzen en boomen heeft ten gronde gesmeten, namentlijk de meulens van Heerondeghem die den staek aen den zetel is afgebarsten, Borsbeeck en Vleckhem van de teirlingen afgevlogen, Affligem den kop van de as afgefallen, Jacobus Meersman snuijfmeulen de kap en de as uijtgevlogen en het alderdroefste is dat Henricus De Trif of Tris van de meulenroede is afgefallen (als den meulen door de prange is gegaen) en geen eenig teeken nogte spraek meer aen te zien en is geweest.

De fransche Revolutie hebben den  
 Godts dienst belet van den 1<sup>sten</sup> 1798  
 tot den 16<sup>den</sup> meij 1802 bestaende in  
 vier jaeren Seven maenden en tsesthiendagen.

Op Den 20<sup>den</sup> 1802 ~~1802~~ ten  
 1<sup>sten</sup> uren in den nacht sijn de bregans ofte  
 binders hier gekomen en hebben met alle  
 macht de Deuren open gebroken en alles  
 gerooft Kleederen en lijnwaert gelt <sup>et.</sup> jimmers  
 soo veel als sij wilden ofte comen mede slijpen  
 sij hebben bedig gewoest met in te breken  
 ontrent een groote alf uren en sijn vertrucken  
 het Caert naer den 2<sup>den</sup> den selven nacht

Memorie van de Doodt

Jan de Vis mijnen vader is gestorven  
 den 2<sup>den</sup> Augustis 1768 hoit ontrent 69 Jaer

Ende Catharina van Immer Seel  
 mijne moeder den 7 April 1780 hoit ontrent  
 76 Jaer. bidt voor de Zielen

### Toenemende welvaart

Judocus De Vis zette het werk van zijn vader voort. Als molenaar nam hij de pacht op de watermolen van de abdij over. Hij maakte de moeilijke periode van de Franse Revolutie met de verkoop van de abdijbezittingen mee en kon toch de pachter blijven. Om de zaak uit te breiden liet hij een windmolen bouwen en was daardoor in staat om meer dagen te malen. Als "bankier"

kende hij nog meer leningen toe. Net als zijn vader bekleedde hij een openbare functie. In zijn geval was dat als bedesetter.

Jan Baptist werd te Meldert gedoopt op 31 mei 1778 en overleed er op 11 juli 1843. Hij trouwde te Hekelgem op 15 juni 1808 met Joanna Benedicta De Witte, geboren te Hekelgem op 26 augustus 1787. Zij was de dochter van Benedictus Emmanuel, de laatste griffier van de abdij, en Catharina Paula De Lantsheere uit Opwijk. Joanna Benedicta stierf te Meldert op 22 januari 1840. Op 28 mei 1808 sloten ze een huwelijkscontract bij notaris Boumans te Asse. De overeenkomst bevatte een opmerkelijk artikel. Als Jan Baptist voor zijn ouders zou sterven dan kreeg Joanna Benedicta na de dood van de ouders het vruchtgebruik van de windmolen, het huis en de andere gebouwen en de gronden aan de Hoogstraat te Meldert. Het echtpaar Jan Baptist- Joanna Benedicta had vijf kinderen:

1 Catharina Juliana, geboren te Meldert op 10 augustus 1809, overleden te Moorsel op 3 april 1848. Catharina trouwde een eerste maal met dokter Petrus Josephus Van Balen, overleden te Moorsel op 23 augustus 1843, en een tweede maal op 21 augustus 1844 met Carolus Guillelmus Roselt, geboren te Menen op 4 juli 1815. In 1848 werd Roselt veroordeeld wegens het onwettig uitoefenen van de geneeskunde. Hij vertrok in 1850 naar Merchtem waar hij op 14 augustus 1886 overleed<sup>i</sup>.

2 Benedictus Emmanuel, geboren te Meldert op 13 oktober 1810, overleden te Hekelgem op 18 januari 1881. Huwelijk met Nathalie De Doncker op 21 januari 1835, geboren te Hekelgem op 30 september 1811 en overleden te Hekelgem op 3 april 1899.

3 Carolus Ludovicus, geboren te Meldert op 8 augustus 1813 en overleden te Hekelgem op 3 november 1888. Carolus (Karel, Charles Louis) trouwde te Hekelgem op 7 januari 1837 met Eugenia Barbara Lespirt. Zij was de dochter van Jean Charles Lespirt en Anne Claire Clocheret en werd te Hekelgem geboren op 3 oktober 1815 en overleed er op 13 november 1894.

4 Pieter Paulus, geboren te Meldert op 12 september 1815 en overleden te Moorsel op 18 maart 1876. Hij trouwde te Lebbeke met Maria Josepha De Geest, een dochter van Joannes en Benedicta Van Assche. Zij hadden zeven kinderen.

5 Isidoor Hubertus, geboren te Meldert op 26 december 1817 en er overleden op 10 februari 1898. Hij trouwde te Essene op 6 mei 1840 met Joanna De Pauw, geboren te Essene op 2 februari 1822 en overleden te Meldert op 7 oktober 1899. Zij was de dochter van Guillelmus Franciscus en Maria Anna Van Brempt. Zij hadden dertien kinderen.

*J. B. De Witte*  
*J. De Vis* *G. F. De Witte* *C. P. De Lantsheere*  
*J. De Wever* *J. De Doncker*  
*C. Desperant* *Z. De Wever*

*Handtekeningen onder de huwelijksakte van Jan Baptist De Vis en Catharina Paula De Lantsheere ; Jan Baptist De Witte, Judocus De Vis, Benedictus Emmanuel De Witte, Catharina Paula De Lantsheere, Judocus De Wever, J. De Doncker, burgemeester, C. Lespirt secretaris en Zacharias De Wever.*

Dat Jan Baptist een fortuin kon vergaren, was ook te danken aan zijn familie. Zijn overgrootvader Petrus was al welstellend. Dat kunnen we opmaken uit de rekening die in het sterfhuis is opgemaakt op 1 februari 1724<sup>38</sup>. De verkochte meubelen brachten 550 gulden 7 stuivers en twee oorden op. Er was een behoorlijke bedrag in het huis, nl. 660 gulden en 14 stuivers. Van drie boeren werd landpacht ontvangen en zestien gezinnen betaalden intrest op een lening. De erfenis werd verdeeld onder de zeven kinderen, waaronder Jan, de grootvader van Jan Baptist. Zijn vader Judocus was in staat om de houten staakmolen te bouwen en tegelijk de watermolen van de abdij te huren.

Anderzijds was Jan Baptist getrouwd met een dochter De Witte, een familie die hoog in aanzien stond en al generaties belangrijke functies bekleedde. De eerste De Witte te Meldert was Jan die op 2 december 1675 trouwde met Anna Robijns. Hij woonde op de Nieveldries en was griffier van de abdij voor het leenhof en de schepenbank. Een zoon, Jacobus werd griffier in 1713 in opvolging van zijn vader en stadhouder van het leenhof van 1722 tot 1741. Hij trouwde te Hekelgem met Joanna Maria Clauwaert. Het gezin woonde in de Langestraat te Hekelgem. Hun oudste zoon, Jan Baptist, gedoopt op 11 oktober 1707 werd de volgende griffier van de

<sup>38</sup> R.A. Leuven, schepenbank van Asse, Rekeninghe ten Sterfhuize,



abdij. Hij trouwde te Hekelgem op 20 mei 1746 met Maria Theresia Meert. Hun jongste zoon, Benedictus Emmanuel werd de laatste griffier van Affligem. In zijn Griffiershof aan de Brusselbaan in Hekelgem vond Beda Regaus, de laatste proost van Affligem, onderdak nadat de Franse Revolutionairen de monniken uit hun abdij hadden verdreven.<sup>39</sup> Hij was ook een welstellend man. Hij had een landbouwbedrijf met olieslagerij en 6 ha 44 a 10 ca grond. Van 1834 tot 1862 bezat hij een windmolen te Opwijk en in 1846 was hij molenaar op de watermolen te Moorsel.

Jan Baptist speelde een belangrijke rol in het Meldertse dorpsleven. Na de Belgische onafhankelijkheid was hij actief in de politiek. In 1831 werd hij gemeenteraadslid onder burgemeester Marcellianus Van Frachen. Twee jaar later, in 1833, werd hij verantwoordelijk voor het tekenen van de certificaten en attesten voor de militia. Op 21 april 1834 volgde zijn aanstelling als gedelegeerde van het gemeentebestuur bij het kadaster. In die functie woonde hij de kantonale vergaderingen bij. Op 2 maart 1836 volgde zijn benoeming tot lid van het pas opgerichte patroonschaps-komiteyt over *vrijgestelde verwezen* samen met Frans De Vos en Jan Baptist Van Zeebroeck. Na de verkiezingen van 14 juli 1836 had op 7 november de installatie plaats van de nieuwe gemeenteraad. Jan Baptist werd schepen en aangesteld als schatter voor de gemeentebelasting samen met Joseph Nuelant. Volgens de gemeentewet van 1936 moest de helft van de gemeenteraad na drie jaar vernieuwd worden. Dat werd door lottrekking bepaald. Jan Baptist moest eind 1939 ontslag nemen, maar hij werd herkozen en vanaf 21 januari 1940 maakte hij weer deel uit van de gemeenteraad.

### ***Aankoop van onroerende goederen***

---

Het eerste memorieboek staat voor 2/3 vol met notities over de leningen die Jan en Judocus gaven aan mensen uit de wijde omgeving en hun intrestbetalingen. Het grote aantal leningen wijst op de welvaart van beide molenaars. De eerste aantekening van Jan Baptist in het tweede memorieboek dateert van 1803. Hij koos voor een andere strategie voor de beleggingen:

---

<sup>39</sup> B. VERMOESEN, Jan De Witte, Anna Robijns en kinderen: een merkwaardige familie te Meldert, in: *De Faluintjes*, 2008, nr. 2

minder leningen toestaan en meer onroerende goederen verwerven zoals blijkt uit de lijst van aankopen en verpachtingen.

- In 1811 aankoop van 170 r land op 't Lammeken Haegelaer van de weduwe Jan Francis De Houwer te Ossel.

- Datzelfde jaar kocht hij 484 r land op *Het Duifken* van Gillis Guns.

- Op 16 juni 1815 kocht Jan Baptist een perceel land gelegen aan de Poverstraat te Krokegem voor een bedrag van 1 665 fr. en 30 ct. Het had een grootte van 96 a 19 ca en was beplant met bomen. De verkoper, Judocus Cleirens mocht in het klein *kleemen huijsken* blijven wonen. Op 12 juli maakte dezelfde notaris, Joannes Hubertus Bouman van Asse, een tweede akte op voor het verhuren van het pas verkochte land aan Judocus Cleirens. De pacht liep over negen opeenvolgende jaren. Het bedrag van 54 fr. 42 ct. moest de huurder thuis bij Jan Baptist betalen in gouden of zilveren geldspeciën. Wanneer Judocus de pacht zou opzeggen, moest hij het huis afbreken en al de materialen van de bouwgrond verwijderen. Kon hij de pachtsom niet tijdig betalen, dan mocht Jan Baptist de oogst en de vruchten op het land verkopen. Het laatste artikel bepaalde dat, wanneer de verhuurder op het perceel bomen wou planten, dat de huurder de putten moest graven. Het snoeihout van de bomen en het groen van het grondhout was voor de huurder volgens het houwmesrecht.

- Twee jaar later, op 31 januari 1817, kocht Jan Baptist een hofstede te Asse-ter-Heide voor een bedrag van 1 179, 13 fr (of 557 gulden 14 cent Nederlands geld). De hofstede met huis, andere batimenten en bomen, groot 31 a 90 ca, paalde aan de kassei van Brussel naar Gent. De verkoper was Maria Anna De Smedt, een bejaarde dochter van Gillis en Joanna Plas. Dezelfde dag maakte notaris Joannes Boumans een tweede akte op voor de verkoop van het huis, de schuur, stallen en alle bomen van de hofstede aan Joseph Delcooz, landbouwer, en zijn vrouw Petronella Hermans voor 1 272, 10 fr. en voor de verhuur van de hofstede (de grond) voor 99 jaar aan de kopers van de gebouwen voor een jaarlijkse pacht van 36,28fr. (of 17 g 14 ct Nederlands geld)<sup>40</sup>.

- In 1818 koopt hij 3 panden tijdens een gedwongen verkoop te Brussel en verkoopt er 1 hofstede van aan P. Goossens voor 622 g 10 st. Bleef te betalen 1346 g.

- In 1827 74 ½ r land en bos aan 3 g de roede als afbetaling van een lening uit 1777 aangegaan door Frans Buggenhout, Jacobus Willems, Anthonus Van Dijck en Jan Verdoodt.

---

<sup>40</sup> Rekeninghe ten sterfhuijze, R.a. Leuven, schepenbank Asse

- Op 15 juni 1830 kocht hij de Oude Molen op de Boekhoutberg te Hekelgem met 49 a 67 ca. De molen staat op de oostzijde van de Molenberg op het hoogste punt van Hekelgem. In 1832 liet Jan Baptist de wieken vernieuwen en een jaar later de staart<sup>41</sup>.
- Tijdens de openbare verkoop op 20 oktober 1838 kocht hij de Wavermolen te Moorsel voor 594 g 11 st. De molen lag op de Molenbeek. Molen, woonhuis en vijvers besloegen een oppervlakte van 1 ha 16 a 10 ca.

*Jan Francis Jacobs molenaer te Moorsel 594 – 11 – 0 of 327 – 10 – 0 courant over eenen watermolen genaemt “Wavermolen” te betaelen in twee payementen heden 18 januari 1839 ingank nemende en waervan het eerste jaer zal verschijnen 18<sup>de</sup> juli en alzoo volherden tot het eijnde der 3-jaerige pacht boven alle contributien dier zullen op geëijscht worden. Dezen watermolen is gekocht in publieke venditie date 20 8ber 1838.*

*Isidorus Hubertus De Vis<sup>42</sup> 500 francs voor den bovengezeijden watermolen met den hof ende aenpaelende vijvers ingang nemende 27 januari 1841.*

## **Andere aankopen**

- 1809. Een mosterdpot en pepermolen in zilver van juffrouw Fraeymans voor 52 g.
- 1816. 12 koffielepels bij Melaerts te Aalst voor 22 g 10 st en een *dienlepel* voor 34 g 14 st. Ze kregen de insnscription JBDV.
- Op 25 juli 1818 kocht Jan Baptist tijdens de openbare verkoop van de inboedel van pastoor Leckerf: 12 lepels en 13 vorken in zilver voor 139 g 9st.

<sup>41</sup> L. DENEWET, H. HOLEMANS,

<sup>42</sup> **ISIDOOR HUBERTUS DE VIS** is geboren op vrijdag 26 december 1817 in MELDERT, zoon van JOANNES BAPTIST DE VIS en JOANNA BENEDICTA DE WITTE. ISIDOOR is overleden op donderdag 10 februari 1898 om 21:00 in MELDERT, 80 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op vrijdag 11 februari 1898. ISIDOOR trouwde, 22 jaar oud, op woensdag 6 mei 1840 in ESSENE met **JOANNA DE PAUW**, 18 jaar oud. Bij het burgerlijk huwelijk van JOANNA en ISIDOOR waren de volgende getuigen aanwezig: PETRUS DE MESMAEKER (geb. ±1792), FRANCISCUS DE KONINCK (geb. ±1797), PETRUS DE BOLLE (geb. ±1799) en GUILLELMUS SCHAUMANS (geb. 1809). JOANNA is geboren op zaterdag 2 februari 1822 in ESSENE, dochter van GUILLELMUS FRANCISCUS DE PAUW en MARIA ANNA VAN BREMPT. JOANNA is overleden op zaterdag 7 oktober 1899 in MELDERT, 77 jaar oud.

Op 13 november 1826 schreef hij een brief aan koning Willem I met het verzoek te Hekelgem een windmolen te mogen bouwen.

*“Aan Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, ...*

*Sire!*

*Vertoon met diepste eerbied Jan Baptist De Vis, molenaar, woonende te Meldert, distrikt van Aalst, provincie Oost-Vlaanderen, dat hij voornemens is eenen steenen Koorn-Windmolen in de gemeente Hekelgem, Distrikt Brussel, Provincie Zuid-Brabant, opterigten.*

*Maar terwijl er, agtervolgens de bestaande Wet-schikkingen, geen Korenmolens mogen worden gebouwd of opgerigt zonder dat daertoe vooraf Uwe Majesteit toestemming gevraagd en bekome zij, zoo smeekt de Rekestant hem te vergunnen de noodige autorisatie.*

*Om uwe Majesteits bemagtiging te ontmoeten durvt de Rekwestant zich aanmatigen de volgende opmerkingen:*

*De bedoelde oprichtingsplaats, afgemaakt in de nevens gevoegde schets, is een heuvel door de natuur geschapen, wiens aard tot de landbouw ongeschikt is; en door de stigting van een molen krijgt ze een merkelijke waarde die aan de staat en volkeren nuttig is.*

*Deze nuttigheid, in het belang der volkeren, komt des te beter voor als men bewust is dat de aangetoonde plaats zich bevindt in de grootste huizenvergadering van Hekelgem, welke gemeente 1 700 zielen telt en slechts een graan molen bezith.*

*De nabijheid van een aanzienlijke branderij onlangs gesticht om er eerdaags in volle bewerking van te komen door de heer Dooms van Lessen<sup>43</sup> mag ook gerekend worden onder de betrachtingen van dezen molen.*

*Aanmerklijker nog is Rekwestants begaarte om aan een zijner zonen, in deze voorgenomen stigting, door het beroep van molenaar een eerlijk bestand middel agter te laten, terwijl een tweede zoon diergelijk bestaan zou vinden in de bewerking van zijn eigen molen te Meldert.*

---

<sup>43</sup> Volgens de kaart van J.W. Voncken bezaten in 1823 de broers Dooms uit Lessen een huis en een stokerij op de plaats waar later het hopveld van Maria Mediatrix was en nu de wijngaard van Troch, nl. Hekelgem, sectie A, art. 188, nrs 7 en 7bis.

*Allen die bedenkingen door handellust en algemeen belang voortsgebracht, en bijzonderlijk Uwe Majesteits goedwilligheid vleijen de Rekwestant met eene gunstig antwoord. In die afwachting heeft hij de eer met de allerdieptste eerbied te zijn*

*Sire!*

*Van Uwe Majesteit*

*Den zeer oodmoedigen en*

*Zeer getrouwen dienaar.*

De vergunning kwam er op 24 april 1827. De molen, een stenen stellingmolen, werd te Hekelgem in 1827 gebouwd op de westflank van de Molenberg op een hoogte van 72 m en werd de Nieuwe Molen genoemd. De molen met woonhuis en gronden stond op een domein van 85 a 62 ca. Gebouwd met stenen uit de streek was hij de stevigste uit de hele omgeving. Al in 1806 kocht Jan Baptist een eik van de weduwe t' Sas voor 94 g. Die stond in haar bos Het Mollekensbroek. De boom was 8 voeten en 2 duimen dik en had een omtrek van 40 voeten. Hij mocht tot 1 januari 1825 blijven staan en werd dan verzaagd tot een as voor de Boekhoutmolen.

*Den staek in onzen molen is lang 22 1/2 voeten zonder den nok, dik van onder aen de klauwen 29 1/2 duimen, aen den zetel 24 duimen en waer dat .. zetel aengewerkt is 23 duimen vierkant, het spek is er aengebleven behoudens de schorsse.*

Jan Baptist liet in 1835 het molenaarshuis bouwen. Het was een lag gebouw om de wind voor de molen niet te hinderen. In 1829 verpachtte hij de twee windmolens, het woonhuis, hof en grond voor 100 fr. aan zijn zoon Benedictus Emmanuel voor 9 jaar

## **Verpachtingen**

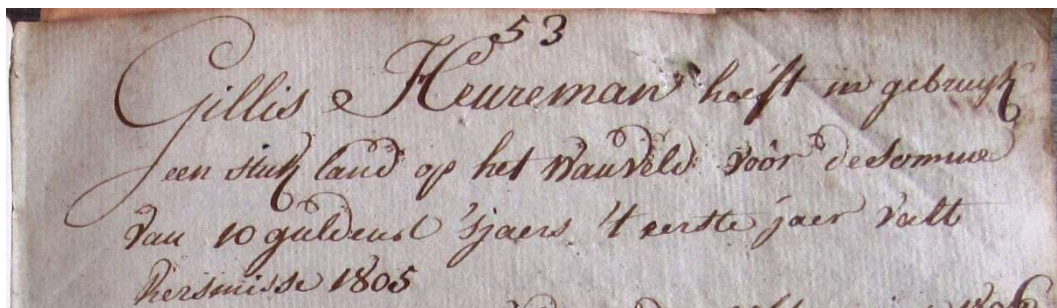
---

Met Jan Baptist komt er in het memorieboek 2 een efficiëntere methode om de inkomsten en uitgaven te noteren. In de plaats van telkens *ontvangen van XXX de somvan xxx van een jaar intrest en datum* te herhalen, werkt men nu met kolommen.

Judocus nu Gillis van den Bergh	Datum van i dere betaling	Taxen die betaald zijn	Sommen die betaald zijn	Aenmerkingen.
9:15:0 over een	21 ber 1826	26 may 26	9.. 15.. 0	
rente van 300 guld	2 juny 25	26 may 25	9.. 15.. 0	
Courant verschynt	7 august 26	26 may 26	9.. 15.. 0	
Den 26 may bezet op	27 ber 1827	26 may 27	9.. 15.. 0	
	7 ber 1828	26 may 28	9.. 15.. 0	
	2 april 29	26 may 29	9.. 15.. 0	
	15 july 30	26 may 30	9.. 15.. 0	
	26 aug 31	26 may 31	9.. 15.. 0	
	27 ber 32	26 may 32	9.. 15.. 0	
	26 jan 34	26 may 34	9.. 15.. 0	

- 1 b 34 r land op Smisman aan Gillis Van den Houte 1803,
- 1 d land genoemd *de Kosters Stede* aan Franciscus Beeckman vanaf 1807.
- 70 r land te Asse-Terheide aan Peter Jacobs voor 6 g van 1808 tot 1846.
- 130 r land aan Peeter De Mey voor 12 g van 1812 tot 1816.
- huis, schuur, stallen, land en weide aan Petrus Gillis vanaf 1812
- land te Krokegem aan Henricus De Nul voor 10 g 10 st van 1813 tot 1843.
- 230 r weide samen met het land Smisman, groot 664 r aan de wezen voor 660 g van 1813 tot 1842.
- 100 r land te Krokegem aan Gillis Van Belle voor 11 g 10 st van 1813 tot 1824.
- huis en hofstede te Meldert aan Peter Van Malder voor 18 g van 1813 tot 1825.
- 200 r land aan Maria Anna De Smedt voor 14 g van 1813 tot 1825.
- 146 r land aan Judocus Huygh vanaf 1813.
- een huis te Krokegem aan Peeter Van Nieuwenhysen vanaf 1813.
- 146 r land te Krokegem op de Vossepijp aan Jacobus Huygh voor 16 g van 1813 tot 1846.
- huis, schuur, stallingen en 6 d land en weide aan Judocus Tits voor 80 g van 1813 tot 1843.
- land te Krokegem aan Pieter De Bau en Andries Buggenhout voor 18 g van 1813 tot 1844.
- een hofstede van 101 ½ r op Asse-Terheide, palend aan de steenweg aan Joseph Decor voor 20 g vanaf 1817.
- 475 r land aan Jan Francis Beeckman voor 21 g 7 st 6 o van 1820 tot 1835. Bezet op 3 panden.
- 823 r hofstede en weide te Krokegem verpacht voor 9 jaar aan Peeter Palsterman in 1823.

- 60 r land te Essene aan Peeter De Mesmaecker voor 18 jaar voor 6 g vanaf 1825.
- 76 r land op de Boekhoutberg tegen de Nieuwe Molen aan Michael Bornauw<sup>44</sup>, nadien aan B.E. De Vis vanaf 1826.
- 90 r land op de Boekhoutberg tegen de Nieuwe Molen aan J.B. Van Nieuwenborgh voor 8 g 5 st vanaf 1826.
- 30 à 35 r land en te snijden gras in het bosje aan Petrus Willems aan 3 g van 1829 tot 1844.
- 150 r land en weide te Opwijk aan Peeter Laurent vanaf 1833,
- 86 r land gelegen tegen de windmolen aan Jan Franciscus Beeckman<sup>45</sup> voor 10 g van 1815 tot 1837.
- 110 r land gelegen omtrent het nieuw huis aan Benedictus Van de Maele voor 11 g van 1816 tot 1820.
- 306 r land aan de Poverstraat in Krokegem aan Judocus Clerens voor 30 g van 1815 tot 1823.
- 90 r land op het Wauwveld aan Gillis Heureman voor 10 g.



<sup>44</sup> **MICHAËL BORNAUW**, zoon van HENRICUS BERNA(RD) en ELISABETH VAN VAERENBERGH. Werd gedoopt op maandag 22 juni 1767 in HEKELGEM. Bij de doop van MICHAËL waren de volgende getuigen aanwezig: ELEONORE PAUWELS en MICHAËL VAN GHEITE. MICHAËL is overleden op vrijdag 21 april 1837 in HEKELGEM, 69 jaar oud. Volgens het Aanwijzende tableau der eigenaren der grond opgesteld door landmeter Voncken. R.A. Anderlecht, archief kadaster van Brabant voor 1865, nr. 394, woonde Michael op het perceel Popp A835 - Mazits.

MICHAËL: (1) trouwde, 29 jaar oud, op dinsdag 5 juli 1796 in HEKELGEM met **JOANNA MARIA VERLEYSEN**, 32 jaar oud. Zij is een dochter van THOMAS VERLEYSEN en JOANNA VAN DER BO(U)RGHT. Zij is gedoopt op zondag 18 december 1763 in HEKELGEM. JOANNA is overleden op maandag 18 maart 1805 in HEKELGEM, 41 jaar oud. (2) trouwde, 38 jaar oud, op woensdag 27 november 1805 in HEKELGEM met **JOANNA MARIA CRICK**, 38 jaar oud. Zij is gedoopt op zondag 8 februari 1767 in HEKELGEM. JOANNA is overleden op zondag 18 mei 1834 in HEKELGEM, 67 jaar oud. Zij is weduwe van JOANNES VAN ITTERBEECK (ovl. 1804).

<sup>45</sup> **JOHANNES FRANCISCUS BEECKMAN**, zoon van PETRUS BEECKMAN en MARIA ANNA ROBIJNS, gedoopt op zaterdag 17 februari 1748 in MELDERT. JOHANNES is overleden op maandag 26 juni 1826 in MELDERT, 78 jaar oud. Hij trouwde, 37 jaar oud, op maandag 4 april 1785 in MELDERT met **ANNA CATHARINA VAN NIEUWENBORGH**, 27 jaar oud. Zij is een dochter van JACOBUS VAN NIEUWENBORGH en MARTINA VINCK, gedoopt op woensdag 14 december 1757 in MELDERT. ANNA is overleden op woensdag 26 april 1837 in MELDERT, 79 jaar oud.

- een pachthof met 829 r land en weide op Krokegem aan Peeter Palsterman vanaf 1822.
- de wederhelft van 30 à 35 roeden land ende het gras te snijden in het boschken voortgekomen van Jan Verdoot aan Jacobus Lely Meldert voor 3 g van 1829 tot 1845.
- 150 r land te Opwijk op de Boomgaerdekens aan Peeter Laurent voor 15 g van 1833 tot 1844.
- 113 dagen zijn huis te Krokegem aan Peeter Van Nieuwenhuijsen voor 9 g 15 st 3 o.
- 50 r land, weide en bos in zijn hofstede aan Michiel Gillis den Viezen voor 5 g van 1834 tot 1843.
- de helft van een huis en hofstede aan Judocus Heureman voor 10 g vanaf 1835.
- 12 r hof aan Hiëronymus Cleemput voor 3 g 4 st van 1838 tot 1844.
- 50 r land op de Kalkoven te Asse aan Petrus Franciscus De Ridder, molenbouwer te Asse, voor 10 g van 1836 tot 1846.
- D' Oude Bakkerij te Aalst aan Petrus Franciscus Van Balen voor 400 fr. Van 1837 tot 1839. Nadien verhuurd aan Franciscus De Pril tot 1843 en na hem aan J. Cobbaert voor 200 g.

## **Leningen**

---

- aan Judocus Van de Wijngaerde 175 g à 8 g 15 st van 1812 tot 1814.
- aan Judocus Van de Velde 50 g à 2 g 10 st van 1812 tot 1816.
- aan de weduwe Van Damme 1000 g à 29 g van 1812 tot 1820.
- aan Peeter Stallaert 100 g à 4 g 10 st van 1822 tot 1838.
- aan Hendrik Van de Velde 50 g à 2 g 10 st van 1812 tot 1820.
- aan Anna Catharina Plas 400 g à 18 g van 1812 tot 1820.



	<u>Datum van</u>	<u>Tijden voor de</u>	<u>Tommen die</u>	
	<u>iedere betaling</u>	<u>welken men betaald</u>	<u>betaald zijn.</u>	
<i>Anna Catharina Plas.</i>				
	16 maart 1812	23 februy 1812	16 .. 0 .. 0	
16 gulden over een	16 maart 1813	23 februy 1813	16 .. 0 .. 0	
capitale obligatie	16 februy 1815	23 februy 1815 en 15	32 .. 0 .. 0	
van 100 gulden	16 aug 1816	23 februy 1816	16 .. 0 .. 0	
Courant geschijnt	18 maart 1818	23 februy 1818	32 .. 0 .. 0	voor Anthonius
23 februaris	16 xber 1819	23 februy 1819	16 .. 0 .. 0	
Den 2 mey 1820 is deze obligatie getuuten met 400.0.0 ende de verloopen interesten met 8.5.4 par moderatie				

- aan J.B. Van Herreweghen 1102 g à 49 g 12 st van 1813 tot 1816. Als onderpand gaf Van Herreweghen 1 b land en bos op het Bosveld te Asse en 53 r land op de Kalkoven.
- aan Jan Baptist Van Bremt 200 g à 10 g van 1815 tot 1836.
- aan Gillis Heureman 350 g à 14 g. Bezet op een hofstede aan de Hoogstraat te Meldert. J.B. De Vis, zoon van Ferdinand betaalde de lening terug op 30 oktober 1836.
- aan Anthonius De Ridder 300 g à 10 g 10 st. Jan Baptist De Vis kocht de lening van zijn medeerfgenamen in het sterfhuis van Catharina De Vis<sup>46</sup> op 5 oktober 1820. Ze was gehyothethequeerd op een behuise hofstede van 100 r in de Langestraat te Hekelgem. Afbetaald in 1840.
- aan de weduwe Philippus Van Biesen van Meldert 200 g à 8 g 10 st. Jan Baptist kocht die ook in 1826 van zijn mederfgenamen in het sterfhuis van Catharina De Vis. Ze was ook gehyothethequeerd op een huis en hofstede van 170 r in de Klarhaag. Afbetaald in 1844.
- aan Gillis Van den Bergh leende 300 g à 9 g 15 st van 1824 tot 1844.

<sup>46</sup> **CATHARINA DE VIS(CH)**, dochter van JOANNES DE VIS(CH) en CATHARINA FRANCISCA VAN IMMERSEEL. Zij is gedoopt op zaterdag 11 augustus 1736 in MELDERT. Bij de doop van CATHARINA waren de volgende getuigen aanwezig: CATHARINA VAN IMMERSEEL en GILLIS VAN ROY. CATHARINA is overleden in OSSEL-BRUSSEGEM. CATHARINA trouwde, 36 jaar oud, op dinsdag 25 mei 1773 in MELDERT met **JOANNES FRANCISCUS DE HOUWER**. JOANNES is overleden op vrijdag 30 juni 1820 in OSSELT-BRUSSEGEM.

Jan Baptist ging zelf leningen aan. Was dat voor de aankoop van de Oude Molen?

The image shows two handwritten Dutch documents. The top document is dated 'Hekelgem den 24 Xber 1827' and is signed 'J.B. De Vis'. The text describes a loan of 270 guildens from Michiel Bernard, with annual interest of 11 guildens and a repayment plan of 180 guildens over 18 years. The bottom document is dated 'Meldert den 10 Xber 1834' and is signed 'Heer Henricus Bernardus'. It states that the undersigned received 270 guildens from J.B. De Vis, which was used to pay off the loan mentioned in the first document.

JB ondergeteekenden bekenne genoten ofte opgetrokken te hebben van Michiel Bernard eene somme van twee honderd zes en zeventig guldens courant geld, belove daer vooren te betalen eenen jaaerlijkschen interest van elf gulden courant geld waer van teerste jaer vallen ende verk... zal achtien honderd acht en twintig tot den dag der kwijtinge ofte voldoeninge die zal moeten geschieden t' allen tijde, mits veertien dagen te vooren eene mondelinge advertentie te doen. Hekelgem den 24 Xber 1827. JB De Vis

Den onderschreven bekennt ontfangen te hebben uyt handen van JB De Vis twee honderd zes en zeventig guldens (doorstreept) het bestaende Capitael. Meldert den 10 Xber 1834

### **Pater Passchalis**

Oudere mensen in Meldert weten nog dat er tijdens de Franse Revolutie op het Maaldershof een priester zat verborgen. In het tweede memorieboek vonden we zijn naam: Carolus Kindt, geboren te Tielt in 1747. Hij trad in het Kapucienenklooster van Aalst op 28 november 1772 en kreeg er de kloosternaam Paschasius. Tijdens de kerkvervolging, begonnen met het decreet van 5 december 1797 (= 9 fructidor jaar V) dat de priesters verplichtte de eed van trouw aan de republiek en van haat aan het monarchisme af te leggen, vond pater Paschasius onderkomen

bij Jan Baptist op zijn hoeve, het Maaldershof. Hij las er in het geheim de mis. Op 29 juli 1799 werd hij ontdekt en naar het Rasphuis te Gent overgebracht. Op 16 januari 1800 liet men hem vrij en hij keerde terug naar Jan Baptist waar hij nog 36 jaar leefde. Hij schonk zijn weldoeners een kelk, 28 cm hoog, achtkantig van voet en vermoedelijk uit 1619. De familie gaf later de kelk aan de kerk van Meldert. Pater Paschasius overleefde al zijn medebroeders van het Aalstersche Kapucienenklooster en stierf te Meldert op 25 maart 1835<sup>47</sup>.

In memorieboek 2 noteerde Jan Baptist op 14 oktober 1812:

*Van pater Passchasius geleent:*

*249 keijzersche kroonen – 763 – 3 – 5.*

*120 idem – 183 – 4 – 8.*

*116 idem – 88 – 4 – 10.*

*450 Fransche kroonen – 1438 – 15 – 3.*

*24 idem – 36 – 7 – 7.*

*70 Brabantsche schellingen – 23 – 3 – 0.*

*213 idem – 70 – 8 – 11.*

*Totaal = 2603 – 7 – 8.*

*Ik ondergeschreven bekenne ontfangen te hebben van Carolus Kint de somme van twee duizend zes honderd drij guldens zeven stuivers acht deniers bij forme van leeninge ende op rekening van sijne mondkosten. Actum Meldert dezen 27<sup>ste</sup> 8ber 1812. J. B. De Vis.*

*Dit bovenschreven extract van bordereau en quittantie is getrokken uijt het origineel 't welk aen den gezejden Carolus Kint is ter hand gesteld*

## **Aantekeningen**

---

Tussen de afbetalingen staan allerlei aantekeningen.

- Op 13 oktober 1814 leidde notaris Boumans voor Jan Baptist de verkoop van schaarhout te Krokegem (Asse). Er waren 39 verkopen met een totale opbrengst van 601, 10 fr.

- Op 25 maart 1817 geleend van *moeijken*<sup>48</sup> de opbrengst van de verkoop van haar meubelen en hout en door (notaris) Boumans mij overgemaakt: 979 – 17 – 4.

---

<sup>47</sup> ARNOLD VAN DE PERRE, Van Hof te Moortere in Meldert tot Waterkasteel in Moorsel en terug via de watermolen en Maaldershof in Meldert, in: Jaarboek 3, De Faluintjes, 2020, 309 – 311.

<sup>48</sup> Moeijken: nicht of stiefmoeder

- Op 7 januari 1818 van moeijken een obligatie gelicht van 1580 – 0 – 0 courant. Dat was het restant van haar koopdag met een intrest van 3 ½% of 55 – 6 – 0 per jaar. Betaald op 22 februari 1819..

- Die 22<sup>ste</sup> februari 1819 heb ik de vermelde geleende penningen betaald:

1° Een een obligatiebrief van 300 gulden voor haar betaald in november 1818 aan Catharina De Vis die in het Klein Begijnhof te Gent woont zonder de 30 1/2 gulden voor 2 jaar en 6 1/2 maanden intrest die ik uit mijn zak aan de vermelde *marolle* C. De Vis heb betaald, dus 300 – 0 – 0.

2° Een som van 36 gulden voor haar betaald aan sieur Smedt, slotenmaker te Aalst, en daar afgetrokken de 3 gulden die *moeijken* voor mij had betaald aan Van Der Veken voor het plantsoen in *Fouxenbosch*? dus resteert maar 33 – 0 – 0.

3° in contante penningen betaald 46 – 17 – 4. Samen = 379 – 17 – 4.

Afgetrokken van de hierboven geleende penningen resteert nog 600 – 0 – 0 waarvan een nieuwe erkentenis is gemaakt.

- Op 30 april 1820 heb ik aan moeijken 1 jaar intrest betaald.

- Op 27 december 1820 is alles effen gerekend, d.w.z. de betaling der goederen en de obligaties door haar nagelaten en verkocht.

- Op 11 november 1796 zijn de religieuzen van Affligem tussen 11 en 12 u. voor de noen door militair geweld en slaande trommels uit de abdij gedreven. Ze zijn gaan wonen in Erembodegem op het kasteel van Overham en hebben daar het meeste deel gewoond tot ..... Het klooster van Affligem is volgens de Brabantse kroniek ten tijde van Pijpinus van Landen gesticht door 5 soldaten of moordenaars in't jaar 1083<sup>49</sup>.

- Op 3 augustus 1783, heeft het in de namiddag onder het lof hier gehageld. De middelste hagelbollen waren zo groot als een kippenei.

- Op 26 mei 1797 heeft het weer gehageld.

- Op 22 februari 1799 was er een afgrijselijk onweer met donder, blkksem en stormwind die veel battimenten en windmolens heeft omver gesmeten waaronder die van *Cenderloo* anderhalf uur boven Diest, Strombeek, Winnick.

- In het jaar 1800 op 9 november van omtrent de noen tot de avond is er een uit..... tempeest van wind opgestaan die veel kerken, torens, molens, huizen en bomen heeft ten gronde

---

<sup>49</sup> De abdij werd gesticht door 6 krijgslieden in 1062. Een van verliet later de groep. Tot ca 2000 dacht men dat de stichting in 1083 had plaatsgevonden.

gesmeten, namelijk de molens van Erondegem waar de staak aan de zetel is gebarsten, Borsbeek en Vlekkem waarvan de teerlingen zijn weggevlogen, in Affligem is de kop van de as gevallen, van Jacobus Meersmans' snuifmolen zijn de kap en de as afgebroken en het allerdroefste is dat bij Henricus De Trif of Tris de molenroede is afgebroken (als de molen door de *prange* is gegaan).

## ***Erfenissen***

---

### ***De erfenis van tante Catharina***

---

Catharina, een dochter van Jan en Catharina Van Immerseel, was gedoopt te Meldert 11 augustus 1736. Zij trouwde op 25 mei 1773 in Meldert met Joannes Franciscus De Houwer uit Osselt-Brussegem. Zij was toen 36 jaar en in het gezin kwam er maar een zoon, Petrus. De jongen overleed ongehuwd. Na de dood van haar man bleef Catharina alleen achter. Zij overleed op 30 juli 1820 en liet een indrukwekkende erfenis na. Op 6 januari 1821 verscheen Jan Baptist samen met Petronella en haar man Franciscus De Vos voor notaris Boumans te Asse voor de voorlezing van het testament van hun tante Catharina. Petronella was de dochter van Petrus, de jongere broer van Judocus en van Catharina. Zij hadden recht op  $\frac{3}{4}$  van de erfenis. De andere familieleden, kinderen en kleinkinderen van Ferdinand, de halfbroer van Catharina en Judocus, kregen het resterende vierde. De waarde van de goederen die Jan Baptist toekwamen, bedroeg 7 500 gulden en bestond uit 5 percelen land met een grootte van 1 488  $\frac{1}{4}$  roeden, een weide met bomen van 140 roeden en de helft van het bos met schaarhout, genoemd Den Kleijnen Foxembergboesch.

- Als erfgenaam van zijn ouders bekwam hij in 1811 te Meldert een hofstede met de windmolen die zijn vader had laten bouwen op 36 a 81 ca, een andere hofstede van 16 a 79 ca, 8 ha 98 a 69 ca land, 76 a 50 ca hop, 1 ha 62 a 17 ca weide en 1 ha 63 a 28 ca bos.

### ***De erfenis van Jan Baptist***

---

Nadat Jan Baptist op 11 juli 1843 overleed, werd op 5 augustus een inventaris van de bezittingen opgemaakt en de erfenis verdeeld. Die lijst is behoorlijk lang.

- Te Meldert bezat het gezin Jan Baptist en Joanna Benedicta een hofstede met windmolen op 36 a 81 ca, een andere hofstede van 16 a 79 ca, 8 ha 98 a 69 ca land, 76 a 50 ca hop, 1 ha 62 a 17 ca weide en 1 ha 63 a 28 ca bos.
- Te Hekelgem een hofstede met windmolen op 85 a 62 ca (de Nieuwe Molen), 1 ha 41 a 44 ca land en 53 a 67 ca bos, een stenen molen op 49 a 67 ca grond (de Oude Molen), 1 ha 41 a 44 ca land en 53 a 29 ca bos.
- Te Erembodegem 38 a 20 ca land.
- Te Asse een hofstede met 79 a 52 ca grond, 4 ha 2 a 72 ca land, 95 a 87 ca bos en weide en 95 a 90 ca bos.
- Te Essene 18 a 86 ca land.
- Te Moorsel een watermolen, huis en vijvers op 1 ha 16 a 10 ca.
- Te Brussegem 4 ha 61 a 50 ca land, 1 ha 71 a 80 ca weide en 2 ha 16 a 30 ca bos.

Er is ook nog een bedrag van 5 465 fr. en 35 cent van de verkoop van bomen te Brussegem. Dat brengt het totale bezit van Jan Baptist op 202 021, 55 fr.

### ***Molens voor de kinderen***

---

Jan Baptist en Joanna Benedicta hadden vijf kinderen. Zij zijn erin geslaagd om aan hen behoorlijk wat eigendommen na te laten en vier van de vijf erfden zelfs een molen.

- Catharina Juliana, vrouw van dokter Petrus Josephus Van Balen kreeg de watermolen te Waver. De oudste vermelding van die watermolen op de Molenbeek dateert van de tweede helft van de vijftiende eeuw. Jacobus Van Lierde, de schoonvader van Jan De Vis en tevens de grootvader van Jan Baptist, was er mulder tot 1743. Catharina werd na de dood van haar man in 1843 voor het werk in de molen bijgestaan door haar broer Hubert. In 1846 was Benedictus De Witte, haar grootvader, er molenaar. Molen, woonhuis en vijvers besloegen een oppervlakte van 1 ha 16 a 10 ca. Die erfenis werd aangevuld met 4 ha 51 a 03 ca land, 31 a 90 ca land en weide en 95 a 51 ca hop met daar bovenop nog 1 694,27 fr.



*Binnenkoer van de watermolen te Moorsel. Kijkboek Moorsel, 209.*

- Benedictus Emmanuel werd molenaar op de Oude molen te Hekelgem. Er stond al een houten windmolen in de 15 de eeuw. Toen was de abdij Affligem de eigenaar. De molen die Jan Baptist kocht was in 1786 gebouwd door Josephus Van Lierde, een telg van de Moorselse molenaarsfamilie, ter vervanging van een houten staakmolen. De laatste molenaar Van Lierde, Petrus Jacobus, was op 55-jarige leeftijd op 8 februari 1821 gestorven. Zijn oudste zoon, Joannes Franciscus, liet op 9 en 10 augustus 1826 de molen schatten door twee molenbouwers van Denderhoutem. De waarde van alle draaiende en roerende werken bedroeg 3 242 gulden 18 stuivers 8 oorden. De kap en de draaiende werken werden op 9 en 10 augustus 1830 geschat op 3 248 gulden 4 stuivers en 6 oorden. Behalve de stenen windmolen erfde Benedictus 1 ha 61 a 54 ca land, 4 ha 50 a 99 ca bos, een hofstede te Asse (Krokegem) en 1 517,20 fr. Benedictus Emmanuel trouwde op 21 januari 1835 te Hekelgem met Natalie De Doncker, dochter van de in 1831 overleden burgemeester van Hekelgem Joesph en Cecilia Plas. Het paar kreeg 17 kinderen waarvan er 9 zeer jong stierven. Benedictus werd in 1848 burgemeester van Hekelgem en bleef dat tot 1867.



*De Oude Molen*

- Carolus Ludovicus (Karel, Charles Louis) erfde de Nieuwe Molen. De molen met woonhuis en gronden stond op een domein van 85 a 62 ca. Gebouwd met stenen uit de streek was hij de stevigste uit de hele omgeving. Vaak werd verteld dat Jan Baptist de Nieuwe Molen liet bouwen voor zijn zoon Charles, maar die werkte er pas veel later. In 1843, bij de verdeling van de erfenis van Jan Baptist, wordt Charles vermeld als molenaar op het Dorp te Opwijk. Die molen was in 1834 opgericht door Benedictus Emmanuel De Witte, de grootvader van Charles langs moeders kant. De grond was van Catharina Paula De Lantsheere, de vrouw van Benedictus Emmanuel en afkomstig van Opwijk. Hoe lang Charles te Opwijk molenaar was, is niet duidelijk. Hun eerste kind, Joannes Eugenius werd te Hekelgem geboren op 1 juni 1837, de vier volgende kinderen, Joanna (° 6/04/1839), Eulalie (°29/12/1840), Benoit (°27/02/1843) en Paul (4/04/1845) te Opwijk. Edmond, geboren op 3 juni 1847 en de volgende zeven kinderen zijn dan weer te Hekelgem geboren. Daaruit kunnen we afleiden dat na 1837 en voor 1847 het gezin te Opwijk verbleef. Woonde het nadien in het Bisschoppenhuis? Charles' schoonvader, Jean Charles Lespirt, was toen al ziek. Volgens kleinzoon Camiel vertoonde zijn grootvader bij het overlijden van zijn vrouw Anne Claire Clocheret op 21 december 1851 een grote zwakheid die hem op eenen stoel schier al den tijd gebonden hield<sup>50</sup>. Wanneer Jean Charles op 4 september 1861 overlijdt, wordt het Bisschoppenhuis op 11 maart 1862 verkocht aan Charles en Barbara. In

---

<sup>50</sup> WILLEMS, G., Opzoekingen over Affligems Geschiedenis, archief abdij Affligem



hetzelfde jaar verkoopt de familie De Witte de staakmolen te Opwijk<sup>51</sup>. Maar Barbara woonde niet graag in het Bisschoppenhuis. Haar man bracht nu veel tijd door op de molen op Boekhout en zij bleef met de kinderen en een werkmans achter om voor de koeien en de paarden te zorgen<sup>52</sup>. Op 30 december 1868 tekenden ze bij notaris Verbrugghen te Aalst de verkoop van een gebouw genaemd het Bisschoppenhuis met schuur, stallen, remisiën en medegaande grond ahangende of deelgemaekt hebbende der gewezen abdij van Affligem, groot 55 a 80 ca aan dom Jozef Vael van Dendermonde. Op 13 februari 1869 verhuisden ze naar de Boekhoutberg. Op een steen van het molenaarshuis staat het jaartal 1869. De molenaarswoning is van het dubbelhuistype. Ankers in de zijgevel geven de bouwdatum aan: 1835. Aan land kreeg hij 1 ha 95 a en een weide van 34 a 09 ca. Hij ontving ook 932, 13 fr. Charles Louis werd in 1867 verkozen als gemeenteraadslid in Hekelgem en was er van 1870 tot 1889 schepen.



*De Nieuwe Molen*

- De windmolen op de Molenberg te Meldert. Deze molen lag aan de Hoogstraat later genoemd van 's Moljershof. Hij werd eigendom van de jongste zoon Hubertus Isidoor. Hofstede en windmolen besloegen 36 a 81 ca. De molen verdween begin twintigste eeuw. Hubertus erfde

---

<sup>51</sup> Hom, Over houten molens in Opwijk en Mazenzele, .

<sup>52</sup>WILLEMS, G., Opzoekingen.

voorts nog 3 ha 97 a 23 ca land, 59 a 50 ca weide en bos en 7 a 54 hop. Tot die erfenis was Hubertus Isidoor molenaar op de watermolen te Moorsel. Zoals zijn vader was ook Isidoor actief in de politiek. In 1848 werd hij raadslid en schepen in 1855. Op 16 juni 1854 vroeg hij aan het gemeentebestuur de toelating om in zijn graanwatermolen op de wijk Hoogstraat een olieslagerij in te richten. De boeren teelden toen veel raap- en koolzaad. Het bestuur antwoordde positief omdat er geen woningen binnen de 100 m van de molen stonden en omdat er voldoende waarborgen waren voor de gezondheid van de werklieden. Op 24 augustus 1855 wendde hij zich weer tot het gemeentebestuur om een stoomtuig van kracht 10 paarden te installeren voor zijn graan- en watermolen. Hij kreeg de gevraagde vergunning op voorwaarde dat de schouwpijp van het stoomtuig zich zal verheffen tot 14 m boven het gelijkvloers van het gebouw ter voorkoming van brandgevaar<sup>53</sup>.



*Een zicht op het woonhuis en de oude bedrijfsgebouwen. Op de voorgrond Jean Kindermans.*

*Foto ca 1910. Meldert Kijkboek, De Faluintjes, 1993, 20*

- Petrus Paulus, de enige zonder molen, erfde een hofstede met een erf van 91 ca te Asse-  
Terheide, 6 ha 29 a 54 ca land, 2 ha 16 a 30 ca bos, 1 ha 71 a 80 ca weide en een hopveld van  
4 a 40 ca. In 1862 wou de Meldertse gemeenteraad een perceel op het dorp kopen om er een  
nieuwe school te bouwen. P.P. De Vis was de eigenaar en woonde toen al te Moorsel. Eerst  
vroeg hij 150 fr. per are, maar toen hij beseftte dat het menens was met de bouw van de school,  
verhoogde hij zijn prijs tot 215 fr. per are

---

<sup>53</sup> VERMOESEN, B., Het gemeentebestuur in de 19<sup>de</sup> eeuw, in: *De Faluintjes*, 2005, nr. 3.

### ***Openbare verkoop van de inboedel***

Op 16 en 17 augustus 1843 volgde de openbare verkoop van de inboedel van Jan Baptist en Joanna Benedicta in het sterfhuis. Notaris Honoré D’Huygelaere van Aalst leidde de verkoop. De eerste dag werden 390 voorwerpen te koop aangeboden, de tweede dag nog 374. Aan de namen van de kopers te zien, moet zowat meer dan de helft van de Meldertse bevolking zijn komen opdagen. Enkele van de te koop aangeboden voorwerpen zijn het vermelden waard: bierboom, blaker (= ijzeren pan waarin ’s nachts vuur of licht brandt), zonnewijzer, wolvenijzers, boeloos met mande, wan (= holle bak tot zuivering van het koren), secreet (toilet), een capucien, marabout, porte-caraf, uyssele, drol, tinnen bedpan, ijzeren brandelaars (= haardijzers), bedstoelen, mouille, braak, aargetouw, destelschup, piekhamer, spondeling, koperen bouloir, kapberdenmes, pottingspot, blaaspijp, siggels, ijdelstukkenkuip, karrehuif, singels, aanschijn, vedderboom, rossier en stringen, wagenhuyd, confoir, mutsaert (= takkenbos), harnassuren, ijzeren spaeyen, een zolderwagen, houten handschuppe,

De 158 artikels van de inventaris die betrekking hebben op hofsteden of percelen dragen allemaal een naam. Zo vinden we als toponiem De Kwezelstee nabij de Sollendries, D’Haegelaer, Den Gommelaer, Het Reuken, Het Duijcken, Het Schepersveld en De Akkers (paalt aan de Hoogstraat). Als persoonsnaam voor een perceel zijn vermeld: Verdoodt, Van Handenhof, Den Viesen, Den Koning (paalt aan de Hoogstraat), Den Codden (Hoogstraat), Everaert, Den Bek, Witten, Van Roy (paalt aan de Molenbeek), Koster en Maurice.

### ***Overal molens De Vis***

Met de dood van Jan Baptist in 1843 verdween een van de markantste figuren uit de Meldertse dorpsgeschiedenis.

Henri Van Nieuwenborgh vermeldt in zijn boek “Familie De Vis<sup>54</sup> dat Jan Baptist een zeer gerespecteerd man was. Als hij in zijn open tilbury passeerde om zijn eigendommen te

---

<sup>54</sup> Familie De Vis, Uigeverij Pencil, 2016, 33.

inspecteren, namen de boeren hun pet af. Als huurder van de watermolen en eigenaar van de stenen windmolen was hij ook een centrale figuur in het economisch leven van Meldert. Zijn invloed strekte zich ook uit tot de naburige gemeenten als eigenaar van de watermolen te Moorsel en van de twee windmolens op de Boekhoutberg te Hekelgem. Het prestige van de familie De Vis bleef na zijn dood nog nawerken. Zijn zoon Benedictus Emmanuel werd burgemeester in Hekelgem en zijn zoon Isidoor gemeenteraadslid en schepen in Meldert. Na zijn verhuis naar Moorsel bekleedde Pieter Paulus er nog gedurende eenentwintig jaar een mandaat als gemeenteraadslid of schepen<sup>55</sup>.

---

<sup>55</sup> VERLEYEN, W., Moorsel, p; 206.

## ***Recepten uit de huisapotheek van de familie De Vis***

Naar het einde van de 19<sup>de</sup> eeuw werden her en der initiatieven genomen om aan volksverheffing te doen. Men wou de boeren en arbeiders meer kennis en cultuur bijbrengen. Toen Guido Gezelle in 1865 tot onderpastoor van de Sint-Walburgakerk te Brugge werd benoemd, startte hij met het gezinsblad "Rond den Heerd". Daarin behandelde hij allerlei onderwerpen zoals heiligenlevens, beschrijvingen van planten en dieren, oude volksgezegden en remedies tegen bepaalde ziekten. In 1900 begon dom Urbanus Hendrickx van de abdij Affligem met de uitgave van de Benedictus' Kalender en Almanak van O.-L.-Vrouw van Affligem. Zijn tijdschrift kende een groot succes. Het werd verspreid op ca 10 000 exemplaren. Het stond vol met verhalen met een zedenles en kerkelijk nieuws. Met zijn geneeskundige rubriek beoogde hij aan volksontwikkeling te doen. Hij gaf tips voor de gezondheid en haalde zijn inspiratie daarvoor bij de Beierse pastoor Kneip. Hij besprak kruiden die volgens hem in de huisapotheek niet mochten ontbreken en gaf tips ter bestrijding van veel voorkomende kwalen. In een tijd waarin mensen alleen in hoogste nood een dokter opzochten, waren zijn raadgevingen zeker welkom. Ter illustratie sommen we enkele voorbeelden op van ziektes waarvoor hij een remedie gaf: kortborstigheid (astma), hoest, buikloop, graveel (steen in blaas of nier), vijt, zweren, flericijn (jicht), brandwonden, tandpijn, roos aan de ogen ...

Ook in de familie De Vis noteerde men remedies. Zowel in het eerste als in het tweede memorieboek staan een aantal recepten voor de behandeling van ziektes en wonden. We hebben de oorspronkelijke tekst aangepast, behalve voor die woorden waarvan de betekenis niet duidelijk is. Die woorden zijn cursief gedrukt.

Een oord: hier een oude inhoudsmaat van 0,345 liter.

### ***Remedies voor 't scatica (heupjicht)***

- Neem het merg van 5 hespenbeenderen, voor een stuiver witte wierook, voor een stuiver spickelest. Laat dat samen koken in een nieuw panneken, maak er een plaaster van en leg dat op de plaats waar het pijn doet. Laat de plaaster liggen zolang ze trekt en als het jeukt, mag men niet krabben, wel zoete seen aan strijken.

- Neem een ketel met els- en populierenbladeren, laat die heet worden met een weinig water zodat de ketel niet zou verbranden. Drink een iper Spaanse wijn met voor vier stuivers solfraan om te zweten. Doe de hete bladeren in een zak of in een doek en leg die waar het scatica is.

Nota: voor een vrouwpersoon en mag maar voor twee stuivers solfraan nemen.

- Neem een halve pint voorloop van brandewijn, een half vierendeel Spaanse zeep van de blauwste, laat dat samen koken in een nieuw pot. Strijk dat, zo heet als men kan verdragen, 's morgens en 's avonds op de plaats waar de pijn is.

- Neem een halve pint brandewijn, doe die in een pintfles en doe ze vol pieren, steek deze fles in een ongebakken roggebrood en plaats het in een hete oven en laat dat in de oven totdat de fles afgekoeld is. Strijk dat waar de pijn zit. Velen zijn daarmee geholpen.

- Neem een halve pint mostaardzaad of wat meer of minder a rato van de grootte van de plaats waar de pijn is, laat dat weken in sterke azijn en stamp dat in een mortier met 3, 4 à 5 vijgen totdat het wel klein is en plak dat op lijnwaad, de dikte van een kroonstuk, en leg dat plaaster waar de pijn is of waar de pijn is begonnen, bind de plaaster met een windel vast en laat de plaaster vier uur liggen. Lag nadien gedurende 14 dagen op die plaats tweemaal daags verse bietenbladeren.

### ***Een goede remedie om te genezen het qaetsen***

---

Neem voor een stuiver geesdt zoals de schoenmakers doen, een weinig pek, vijf oorden toormentijen en een oord *spieselest*. Doe een ajuin en een nieuwe pan en doe daar alles in. Neem dan een cloede en leg die daarop en leg die op het hoofd. Laat die twee dagen daarop liggen en vervang dan door een ander en zo tot zes weken.

### ***Een goede reemedie om te genezen de naerworm***

---

Neem een oord *alijen* en een oord *berghe smet*, een oord oude boter en een oord pek. Meng dat ondereen, laat het koken in een pan.

### ***Een remedie voor kraamvrouwen***

---

Voor zij naar het kraambed gaan, mogen zij warme wijn drinken, maar eens in het kraambed mogen zij niets meer drinken dan brandewijn ghebraedt.

### **Een remedie om te genezen het scherft schurft)**

---

Neem twee oorden olie van de lijf en twee oorden *schoelffer* en een *necken oud ghecraeijde schellen*. Kook dat samen en daarmee instrijken in alle ..... Het zal gedaan zijn op drie à vier dagen.

### **Een remedie voor de goede ogen**

---

Neem vlees van een .... zoals van de *hesck* .....Leg dat achter de oren, alle dagen vers.

### **Remedies te genezen als iemand is verbrand**

---

- Neem een halve pint olie, vijf oorden smeer van het varken, een oord gepijnd vlas en de waarde van een melber (knikker?) rooden ..... en dat samen een half uur laten koken. Maak daarvan een papje.

- Neem een tinnen lepel olijfolie en evenveel *seen*. Doe daarin fijn gekrabd of gemalen krijt tot het wat dik is en maak daarvan plaasters op fijn dun lijnwaad en leg dat zo op de brandwonde. Het zal op korte tijd genezen zijn.

- Ten eerste neem een enkel maatje olijfolie en zoveel Franse brandewijn, zet dat op hete kolen en roer daarin een dooier van een ei en een weinig wijwater. Laat dat samen wat koken tot het wat dik wordt en maak daarvan plaasters en leg die tweemaal daags op de brandwonde. Daar zal op korte tijd een hard vel op de wonde komen, maar dat mag er niet afgedaan worden. Leg altijd de plaasters daar bovenop. Het zal onder dat vel genezen

- Neem een schel varkensspek, steek daar haver in zoveel als gij kunt en steek dat in brand en laat het vet op een teil druipen, strijk het uitgedruipte vet met een pluim aan de brandwonde. Het zal daarmee op korte tijd genezen zijn.

### **Remedie voor het kwaed zeer**

---

1° Neem een nieuwe eetpot van twee oorden om er zalf in te maken.

2° Een pond steenpek.

3° Drie stuivers *spiegelarst*.

4° Een eetlepel pek waarmee men de wagens smeert.

Dit alles ondereen smelten en zorg voor twee hard gekookte eieren. De dooiers uitnemen, fijn pletten en daaronder roeren als de gesmolten zalf begint te af te koelen want anders zou de

eetpot overlopen zoals een gistpot. Maak daar plaasters van voor 3 à 4 keer want die bederven niet. Op die wijze moet men plaasters maken en de zalf smelten.

Men snijdt het haar af op de geïnfecteerde delen van het hoofd, beter is het haar uit te trekken met een deel seffens want in een keer is het te pijnlijk. Men legt daarop een plaaster die men ... dagen laat liggen. Als er dan nog stoppels van 't haar meekomen, trek dan de stoppels er zoveel mogelijk met de vingers uit. Ga zo voort zolang het hoofd geïnfecteerd is en er aan de wortels van het haar nog een druppel etter hangt. Dat is een teken dat er nog altijd iets van het kwaad zeer in is.

Als er lang na de genezing toch nog enkele puistjes komen, smelt dan een broksken boter, de grootte van een okkernoot, hoe ouder de boter hoe beter, in een nieuw panneken, en giet ze op koud water. Daarmee is het zout of de pekkel in het water. Kook ondertussen een ei heel hard, plet de dooier en meng die onder de boter in hetzelfde panneken. Van die zalf strijkt men met de vinger de puistjes, een of tweemaal daags tot de genezing. Deze zalf dient ook als de kinderen puistjes (haarworm) krijgen. Strijk er met de vinger van tijd tot tijd wat aan. Daarvoor is het een onfeilbare remedie.

Zeer dienstig voor gekwetst of zeer gedaan. Neem voor twee oorden witte *est*, voor twee oorden rode minni, voor twee stuivers *letarse*, voor een stuiver *droogen charuijs* en een pond olijfolie.

Neem eerst wat sap van kattenkruid, *vergaww*, Sint-Janskruid en *gerwe*. Laat dat samen koken met rapenolie, maar niet teveel, pers dat door een doek en doe alles bijeen in een nieuwe aarden pot en laat dat samen een uur koken

### **Remedie voor de craasie**

---

Neem voor drie stuivers *quck*, een vierendeel zeep dat samen roeren tot de quck en de zeep vermengd is. Strijk daarmee in dunne lagen in alle litten. Het zal op korte tijd genezen zijn.

### **Remedie voor verkoudheijdt**

---

Neem een teiltje of een panneken zoete melk, laat die wat koken met een deel kandisuiker en drink dat 's avonds uit en zo warm gaan slapen.

**Remedie voor iemand die hem seer gedaen heeft ende al wast 3 à 4 jaren geleden**



Neem de helft van een flesje olie van meester Jocque Van Engeuen en zoveel Franse brandewijn en een deel Spaanse zeep daarbij en dat samen laten koken in een nieuw potteken en strijk dat aan het vuur op de plaats waar het zeer doet. Het zal op korte tijd genezen zijn.

### ***Remedie voor den loop 't sij rooden loop oft andersints***

---

Neem een dubbele maat van de beste olijfolie, een dubbele maat Franse brandewijn en daarbij omtrent een dubbele maat gerezen bruine suiker en laat dat samen wat koken. Neem daar alle uren een tinnen lepel van in.

### ***Remedie voor den afganck***

---

Que siroop is daar goed voor. Om *que siroop* te maken moet men nemen que ..... en schillen en de kern verwijderen, dan raspen of stampen en dan het sap uitpersen. Laat dat sap licht koken. Voeg daar een pond suiker bij. De siroop moet koud zijn eer dat zij goed is. Neem daarvan een mostaardlepel in 2 à 3 maal daags

### ***Remedies voor den hoest***

---

-Neem een nieuw panneken houdende een pint nat, doe daarin een pond honing, laat dat wat koken, neem het schuim er wat af en doe dan daarbij een halve pint Franse brandewijn en laat dat samen wat koken. Neem daarvan 2 à 3 maal daags van in.

Een ander remedie voor hoest: neem wat water en doe daarin een takje hysop (hysop<sup>56</sup>) en laat dat wat koken. Neem de hysop daar uit en doe er voor een stuiver salvo justo suiker bij en laat het samen wat koken en drink in 's avonds voor het slapen gaan alles in een keer uit.

-Neem een halve tinnen lepel winkelsiroop en zoveel olijfolie en roer dat ondereen en neem dat 's avonds en 's morgens in. Het zal op korte tijd genezen zijn.

---

<sup>56</sup> Hysop: **Hysop** is een wintergroene, vaste plant die al van oudsher gekend is voor zijn geneeskrachtige werking. De bladeren zijn aromatisch, lancetvormig en staan .

### ***Remedie voor 't colijck (kolieken)***

---

Neem droog duivenmest, wrijf dit tot fijn poeder, neem daarvan een pulm met 3 vingers, doe dat in een glas brandewijn en drink dat in een keer uit. Het zal op korte tijd genezen zijn.<sup>57</sup>

### ***Remedie voor pap te maken dinstig op sweuragien***

---

Neem wilde suikerij, violetten (viooltjes), paternosterkruid, straatmadelieven, van elk zo'n handvol. Kerf het fijn en laat het samen *merg* koken en roer er dan wat lijnzaadmeel in om wat te dikken en leg dat op de zweren. Het zal op korte tijd uitbreken en de brand vergaan.

### ***Remedie voor de ko(o)rsen***

---

Neem een halve pint zoete verse melk, laat die koken en doe dan daarin voor een manspersoon voor een stuiver brandewijn en voor een vrouwspersoon voor twee à drie oorden. Als uw koortsen aankomen dat heet uitdrinken en dat 4 à 5 of 6 keren continueren, zelfs nadat zij achterblijven nog 2 à 3 keren continueren.

### ***Een goede reemedde om zalf te maken***

---

Neem twee oorden *witte est*, om twee oorden *roede minne*, voor een stuiver schuim van *gaut* en voor een stuiver drogen *charijt*. Laat dat samen koken in een nieuwe pot met een pint olie, laat het een uur trekken, neem eerst catte ..... en Sint-Janskruid en dat samen laten koken met rapenolie, maar niet teveel en pers dat door een doek en doe het onderen.

### ***Remedie voor een peert dat hoest van strangeluijn oft steecksels van dempigheijdt heeft***

---

Haal in Assen in het gasthuis een potteken bloem van solfer met witte honing. Vul daarmee een okkernootschelp steek dat in een brood en geef dat aan het paard.

---

<sup>57</sup> Kolieken zijn krampen (ook wel spasmen genoemd) van het gladde spierweefsel van de wand van je holle organen zoals je slokdarm, maag, darmen, galwegen en galblaas, urinewegen en urineblaas. Zowel volwassenen als kinderen kunnen last hebben van kolieken. Bij volwassenen duidt koliek vaak op nier- of galstenen, maar darmkolieken komen ook voor. Kinderen kunnen vooral in de eerste vier levensmaanden kolieken hebben. Kinderen tussen de vier en twaalf zijn ook gevoelig voor kolieken, vooral meisjes.

### **Recept voor een peerd dat sieck is in het beginsel van de sickte magh gegeven worden voor alle voorvallen**

*Alse, driakel, jalap*, Engels zout<sup>58</sup>, van elk een ons. Meng dat met boter en maak er ballen van en die in een keer ingeven.

### **Remedie van Pouls voor 't stringel van de peerden**

*Bakelaer*: 2 ons (= 100gr), *venegrick*: 2 ons, annijszaad: 1 ons, venkel: 1 ons, calitsepoeder (kalissepoeeder, zoethout):1 ons, komijn: 2 ons, een wijnig *duivelsdrek*<sup>59</sup>.

Nota: een peerd mag alle dagen een ons nemen met haver of nat tarwegruis

### **Remedie voor 't swert van de terwe**

Neem koijsijck (urine van een koe) om uw tarwe nat te maken en te kalken en laat die koijsijck koken. Doe daarin 3 à 4 handvullen zout, maar laat dat wat trekken eer dat men dat in de tarwe giet. Men moet ze die zelfde dag zaaien als zij daarmee bereid is.

Nota: mestpoel is ook goed, maar koijsijck is beter.

### **Om schilder vernis te maken**

Neem oud lijnzaadolie en kook dat zo lang tot ze zo dik wordt dat, als gij er een druppel van uitneemt en als die koud geworden is, dat ze, als gij met uw vinger daarop drukt of aan de vinger trekt, er twee of drie draden spinnen. Voeg bij deze olie, die nu gekookt is, mastix of wat bet en laat het samen een tijd koken. Giet het mengsel in een loden bak, plaats die in de zon, giet er een wat water op en roer wel onderen. Zo zal de olie boven drijven. Laat de bak twee of drie maanden lang in de zon en in lucht staan clarificeren, maar noteer dat gij altijd goed acht moet nemen op het schoon weer, op de regen en ook op de nacht want als het regent, kan uw olie overlopen en die verliezen. Daarom moet gij altijd wel oppassen voor de regen 's

<sup>58</sup> Engels zout: Magnesiumsulfaat (MgSO<sub>4</sub>) of bitterzout .

<sup>59</sup> Duivelsdrek: (*Ferula asafoetida*) is een plant uit de schermbloemenfamilie (*Apiaceae*). Het is een tot twee meter hoge kruidachtige plant met stevige, holle, ietwat sappige stelen die aan de basis 5-8 cm breed zijn. De bladeren zijn 30-40 cm lang, sterk verdeeld, met een fiks steunblad aan de stam. De bloeiwijze zijn grote, gele, samengestelde bloemschermen. Bij verwerking verspreidt de plant een intense knoflookachtige geur. De plant komt van nature voor in Iran. (Wikipedia).

avonds of tijdens de nacht. Gij kunt ook wel een schone vernis maken van de olie alleen, namelijk door het cort in steden en voorts laten clarificeren als boven.

### ***Om sije causens ofte snitdoeken te wasschen al oft sij nieuw waeren***

---

Neem regenwater en laat het wat warm worden en kluts daar Spaanse zeep in zodat het wel schuimt. Steek daarin uw zijde snitdoeken of koussens en plet ze tussen uw twee handen tot dat zij schoon zijn zonder er op te wrijven.

Neem dan voor een stuiver indigo<sup>60</sup> doe hem in een doek en roer daarmee in schoon water tot het blauw wordt en trek er uw zijde door en hang het dan op twee stokskes wat open en plaats daar een lollepot of een caffoor met vuur onder en strooi daarin wat solfer om te dampen en hang er een sargie over om de damp daarin te trekken, strijk dan met een fles en het zal als nieuw schijnen.

### ***Besluit***

---

Opvallend bij al deze remedies is de grote kennis van planten en kruiden. Zo konden ze het gebrek aan hygiëne en de moeilijke levensomstandigheden enigszins mildereren door hun volksgeneeskunde. En het ruim gebruik van Franse brandewijn zorgde nog voor een smakelijk goedje.

---

<sup>60</sup> Indigo: blauwe kleurstof, Indisch geneesmiddel.

In drie generaties kon de familie De Vis zich opwerken van bemiddelde tot schatrijke mensen. Drie factoren droegen daartoe bij. Vooreerst de belangrijke erfenis van Catharina Van Immerseel, de tweede vrouw van Jan, en het feit dat Jan Baptist na de vroege dood van zijn broer als enige erfgenaam van Judocus overbleef. Ten tweede hadden ze als molenaars geen zware concurrentie te duchten. In Meldert was er aanvankelijk alleen de watermolen tot Petrus, de jongste zoon van Jan, er aan het Dorpsplein een stenen windmolen bouwde. De molens van Baardegem, Essene, Moorsel en Hekelgem lagen op een te grote afstand om concurrenten te zijn. Bovendien was het aantal kandidaat-molenaars beperkt. Een opleiding tot molenaar bestond er niet. Een zoon leerde het beroep op de molen van zijn vader.

Het molaarsberoep zelf was zeker zeer winstgevend. Vier andere voorbeelden staven deze opvatting. Er is het levensverhaal van Elisabeth Robijns uit Meldert. Zij was op 17-jarige leeftijd op 17 september 1645 getrouwd met Joannes van de Putte, molenaar op de Bellemolen te Essene. Toen haar man in 1665 stierf, bleef zij achter met 9 kinderen waarvan het oudste, Arnold, pas 17 jaar was. Na twee jaar hertrouwde Elisabeth met Jacques Van Droogenbroeck, een telg van de bekende molenaarsfamilie van Sint-Martens-Bodegem. Zij kregen nog twee kinderen. Op 9 februari 1686 stortte de molenbouw in en een jaar later overleed Jacques op 22 januari 1687. Elisabeth bleef het bedrijf leiden tot 1707. Niettegenstaande alle moeilijkheden bezat zij in 1710 8 bunder 1 dagwand 92 roeden aan akkers en weiden verspreid over vier gemeenten, twee hofsteden en de Overnellemolen te Essene. Jan Baptist kon in 1798 van de Franse overheid de Bellemolen kopen voor 19 225 livres en zelfs de verdreven monniken van Affligem nog wat extra toestoppen. Jacobus Van Lierde van de watermolen te Moorsel kon de windmolen op de Boekhoutberg te Hekelgem kopen en Frans De Vos van de stenen windmolen aan het Dorpsplein te Meldert kocht de windmolen van de familie De Meer te Moorsel.

De familie De Vis had ook oog voor sociale noden. Judocus nam een groot risico door tijdens de besloten tijd, de kerkvervolgingen tijdens de Franse Revolutie, een niet-beëdigde pater te verbergen. Toen de vervolgingen stopten, mocht de pater van hun gastvrijheid blijven genieten.

---



# Het LAND van AALST EXTRA



176  
Remedie. voor't Siverst van de terste.  
nemt Koy'sijck om in de <sup>terste</sup> nat te maekken  
ende te kateken. en laet dien Koy'sijck  
Sieden. en doet dan daer in 3 of 4 andvallen.  
Saut maer laet hem wat verstaegen eer  
dat men hem in de terste giet maer men  
moet se. van dien selven <sup>dag</sup> sijen daer mede.  
beuytis nota mespoel is oock goet maer  
Koy'sijck is beter

Remedie. voor de kerssen  
nemt Eem half pint Soete melcke versche  
melcke laet ~~se~~ op Sieden. En doet dan daer in  
voor Eenen mans persoon voor Eenen Stuyler  
vander vyf. Ende voor Eem vrouwpersoon  
voor twee of drije worden. Eem als de kerssen  
sullen aem komen dat het uijt drincken  
Ende dat 4 of 5 oft 6 Keeren. Continueren  
selp naer dat sy achterblyven noch 2 of 3  
Keeren. Continueren op den selven tydt

1.  
Ick Judoctus  
vanden Houde  
ent van het H  
29 Januarij  
Joannes bap<sup>t</sup> de vis  
Peter, Joannes  
Meter, Catharina.

Gullius de vis is ge  
Peter; Gullius vanden  
Meter; Maria de C  
is overleden den 1  
bidt voor de Ziele  
jacobus de vis overleden den  
jacqueline de vis overleden den  
judoctus de vis Sone ferdin